

Kristian Rose Tronstad og Berit Berg

Levekår for barn i asylsøkerfasen

Dokumentasjonsrapport

Kristian Rose Tronstad
Berit Berg

Levekår for barn i asylsøkerfasen

Dokumentasjonsrapport

NTNU Samfunnsforskning, NIBR og HiNT

NTNU Samfunnsforskning
Dragvoll Allé 38 B
7491 Trondheim, Norway
Tel: 73 59 63 00

E-post: kontakt@samfunn.ntnu.no
Web: www.samforsk.no

Foretaksnr. NO 986 243 836

ISBN 978-82-7570-434-2 (trykk)
ISBN 978-82-7570-435-9 (web)

Grafisk utforming og produksjon: NTNU Grafisk senter

 NTNU
Samfunnsforskning

Forord

Formålet med denne dokumentasjonsrapporten er å beskrive data som er samlet inn, metodene vi har benyttet for å analysere dataene, samt beskrive utviklingen og gjennomføring av levekårsundersøkelsen av barn i asylsøkerfasen. Hvilke erfaringer har vi hatt i arbeidet med å gjennomføre undersøkelsen, hvilke valg har vi tatt og hva er våre råd til eventuelle framtidige levekårsundersøkelser blant barn i asylsøkerfasen. Analysene og resultater fra undersøkelsen er presentert i Barn på vent. Lavekår for barn i asylsøkerfasen (Berg og Tronstad 2015).

Prosjektet er gjennomført som et samarbeidsprosjekt mellom NTNU samfunnsforskning, Norsk institutt for by- og regionsforskning (NIBR) og Høyskolen i Nord-Trøndelag (HiNT). Fra NTNU samfunnsforskning har Berit Berg (prosjektleder), Marko Valenta, Hilde Michelsen og Maria Brochmann deltatt i prosjektet. Ved NIBR har Kristian Rose Tronstad og Susanne Søholt deltatt, mens Kirsten Lauritsen har deltatt på vegne av HiNT. Teamet har vært sammensatt av erfarne og yngre forskere med ulike interessefelt og kompetanse. Berit Berg og Susanne Søholt har hatt ansvar for besøkene og intervjuene på asylmottak. Kristian Rose Tronstad har analysert registerdata og utvalgsundersøkelsen blant barn i asylmottak, mens Marko Valenta har analysert breddeundersøkelsen rettet mot henholdsvis asylmottak og sektormyndighetene.

Vi vil takke oppdragsgiver, BLD og BUFdir og styringsgruppa, for konstruktive innspill underveis i prosessen, mottakene for samarbeid og velvilje i forbindelse med besøk, UDI for ekspeditert utlevering av mikrodata, sektormyndigheter som har besvart våre henvendelser og undersøkelser. Vi vil også takke Tone Dyrhaug i seksjon for levekårsstatistikk, Kåre Vassenden i seksjon for befolkningsstatistikk i SSB, og Marie Hesselberg i UDI for innspill til kapittelet om registerdata og barn i asylsøkerfasen. Den største takken går likevel til barn og foreldre bosatt i norske asylmottak som tok seg tid til å besvare alle våre små og store spørsmål. Uten dere ingen levekårsundersøkelse.

Oslo/Trondheim, oktober 2015

Kristian Rose Tronstad

Berit Berg

Innhold

Forord.....	3
Kapittel 1	
Bakgrunn og formål	7
Kapittel 2	
Data, metode	9
2.1 Det kvalitative materialet.....	10
2.2 Utvalgsundersøkelsen blant barn.....	14
2.3 Web-surveyer	19
2.4 Registerdata	23
Kapittel 3	
Etiske vurderinger	25
3.1 Etiske vurderinger knyttet til intervjuing av barn	25
3.2 Personvern, informert samtykke og bruk av tolk	26
Kapittel 4	
Registerdata om barn i asylsøkerfasen	27
4.1 Avgrensning av populasjonen	27
4.2 Kobling til andre registre	28
4.3 Asylbarn, skole- og barnehagestatistikk	29
4.4 Oppsummering registerstatistikk	30
Kapittel 5	
Oppsummering og anbefalinger.....	33
Referanser	35
Vedlegg	37

Kapittel 1

Bakgrunn og formål

Formålet med denne rapporten er å dokumentere arbeidet vi har gjennomført i forbindelse med gjennomføring av levekårsundersøkelsen blant barn i asylsøkerfasen. Utover å dokumentere hvordan og hva slags type data vi har samlet og analysert, er formålet med rapporten å vurdere noen styrker, begrensninger og utfordringer vi har støtt på i utviklingen av den første levekårsundersøkelsen blant barn i asylsøkerfasen. Denne rapporten, sammen med analyserapporten *Levekår for barn i asylsøkerfasen* (Berg og Tronstad 2015), utgjør dermed samlet leveransen i prosjektet.

I juni 2013 lyste BLD ut prosjektet: *Utvikling og gjennomføring av levekårsundersøkelse av barn i asylsøkerfasen*. Formålet med forskningsoppdraget var å utvikle design for en levekårsundersøkelse, med barn i asylsøkerfasen som målgruppe, og gjennomføre den første levekårsundersøkelsen. Bakgrunn for utlysningen var stortingsmeldingen, *Barn på flukt*, som ble lagt fram for Stortinget våren 2012. Meldingen definerte en rekke tiltak. Dette oppdraget er en del av oppfølgingen av tiltak 6 i meldingen, som lød:

Situasjon og tilbud i mottak

Regjeringen ønsker et godt og tilrettelagt aktivitetstilbud for barn i mottak. For 2012 er det etablert en egen tilskuddsordning som skal sikre at barn i asylmottak får en meningsfull hverdag og en så normal barndom som mulig innenfor rammene av et mottak. Det er et mål at barna skal være i fysisk aktivitet og at de skal tilegne seg ferdigheter gjennom forskjellige aktiviteter. Regjeringen vil følge med på barnas levekår i mottak, herunder hvordan ulike offentlige tjenester som helse og barnevern ivaretar barna. Regjeringen vil ta initiativ til at situasjonen til barn i mottak kartlegges og evalueres med jevne mellomrom.

Som en del av oppfølgingen av dette tiltaket ønsker Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD), Justis- og beredskapsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Kunnskapsdepartementet å få utviklet en levekårsundersøkelse rettet mot barn som er i asylsøkerfasen, og som kan gjennomføres jevnlig. Det er

nødvendig med gode analyser av materialet, dvs. analyser av sammenhenger i data-materialet, identifisering av praksisutvikling, og mulige politiske implikasjoner. (Meld. St. 27 2011-2012).

Formålet med denne dokumentasjonsrapporten er å beskrive data som er samlet inn, metodene vi har benyttet for å analysere dataene, samt dokumentere og vurdere gjennomføring av levekårsundersøkelsen av barn i asylsøkerfasen. Hvilke erfaringer har vi hatt i arbeidet med å gjennomføre undersøkelsen, hvilke valg har vi tatt og hva er våre råd til eventuelle framtidige levekårsundersøkelser blant barn i asylsøkerfasen. Vi vil redegjør for utvalg og frafall, utviklingen av spørreskjema og informasjonsmateriale, samt vurderinger av kvalitet og feilkilder i undersøkelsen. Vi vil også gjøre rede for hva som eksisterer av offisiell statistikk om barn i asylsøkerfasen, og hva vi oppfatter som mangler for at myndigheten skal ha et solid kunnskapsgrunnlag til å utvikle treffsikre tiltak for denne gruppen.

Gjennomføringen av den første levekårsundersøkelsen blant barn i asylsøkerfasen har vært veldig interessant, men også krevende metodisk. På den ene siden har vi hatt et ønske om å se det enkelte barn og dets levekår i form av muligheter og utfordringer i en asylsøkerfase. På den annen side har vi hatt en ambisjon om å si noe generaliserbart utover det enkelte barns situasjon som kan gi oss en pekepinn på hvordan asylbarns situasjon er sammenlignet med andre barns levekår. Dette innebærer at vi har blitt dratt i ulike retninger, på den ene siden en individuell tilpasning av intervjusituasjon og på den annen side en mer standardisert tilnærming med spørreskjema.

Barn på norske asylmottak er en sammensatt gruppe individer med ulik bakgrunn, alder og omsorgssituasjon. Felles for alle er at de har kommet til Norge med ønske om å få et bedre liv. Noen bor på asylmottak en kort periode, andre i flere år. Våre analyser viste at om lag halvparten av dem som bodde på mottak i juni 2015 hadde vært der under 12 måneder. Mange av dem som var bosatt på et mottak da dette prosjektet startet eller da vi intervjuet dem er nå enten bosatt i en kommune i Norge, sendt tilbake til hjemlandet eller venter fremdeles på svar fra UDI. Situasjonen barna befinner seg i tilsier at man som forsker må trå varsomt. I denne dokumentasjonsrapporten vil vi derfor også redegjøre for noen av de etiske dilemmaene man står ovenfor, og mer konkret vil vi redegjøre for prosessen med godkjenning av prosjektet fra Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH).

Kapittel 2

Data, metode

I dette prosjektet, hvor vi skal analysere asylbarns levekår, har vi tatt utgangspunkt i barn og ungdom på ulike typer norske asylmottak. Vi har valgt å starte med observasjoner og samtaler/intervjuer hvor vi møter asylbarn der de bor og spør dem hvordan de har det. Denne tilnærmingen gir en unik mulighet til å vurdere alt fra boforhold og muligheter barna har til lek og skolearbeid, til barnas egne vurderinger av hvordan det er å bo i mottak. Kort sagt – en vurdering av barnas levekår. Utfordringen med observasjon og en kvalitativ tilnærming kommer raskt når vi skal sammenligne hvordan asylbarn på ulike typer mottak i Norge har det sammenlignet med andre barn i Norge, eller asylbarn i andre land. Med 3 250 barn¹ på norske mottak sier det seg selv at observasjon er en ressurs- og tidkrevende metode (Barstad 2014). Løsningen på dette har vært å trekke et utvalg av asylbarn og spørre dem om hvordan de har det på ulike områder i livet. Når utvalget er stort nok og ikke skjevt sammensatt kan utvalgsundersøkelser gi informasjon om noen fellestrekk ved asylbarn på et gitt tidspunkt. Men spørreundersøkelser, særlig rettet mot barn med ulike språklige forutsetninger, er også kostbart. For å få et mer helhetlig bilde av asylbarns levekår har vi valgt å supplere våre egne innhentede data med eksisterende registerdata. UDIs utlendingsdatabase (UDB) omfatter alle beboere på norske mottak, med informasjon om demografiske kjennetegn, status i saksbehandlingen og kjennetegn ved mottaket de bor på.

Barns levekår, og ikke minst asylbarns levekår, handler ikke bare om deres opplevelse av hvordan de har det, men også hvordan foreldre, de ansatte på mottak, på skolen og barnehage og barnevernet håndterer utfordringene det er å ha barn, beboere og elever med en uviss framtid i lokalmiljøet. En viktig del av datainnsamlingen har derfor vært å gjennomføre kvalitative intervju med foreldre, ansatte på mottak og representanter for ulike sektorer i kommunen. De kvalitative intervjuene er supplert med breddeundersøkelser (websurvey'er) rettet mot henholdsvis ansatte i mottak og i skole, barnevern og helsesektoren. De fire breddeundersøkelsene er gjennomført for å fange opp et større antall av mottak og sektormyndigheter rundt om i landet enn det som har latt seg gjøre med kvalitative intervju.

¹ Tall fra UDI for juni 2015.

2.1 Det kvalitative materialet

Den kvalitative delen av levekårsundersøkelsen er gjennomført på et utvalg mottak og omsorgssenter i ulike deler av landet. Pr juni 2015 bodde det 3 250 asylbarn på 120 norske mottak. I løpet av prosjektperioden har vi gjennomført intervjuer ved åtte av disse mottakene. Mottaksbesøkene er gjennomført av 2-3 forskere og har i de fleste tilfeller gått over to dager. Ved noen mottak er det gjennomført oppfølgings-samtaler på et seinere tidspunkt dersom nøkkelpersoner ikke var til stede på undersøkelsestidspunktet. Mottakene er valgt ut med sikte på å sikre variasjon både med hensyn til geografisk plassering, driftsoperatør og størrelse. Siden vi hadde som mål å intervju 200 barn til den kvantitative delen av undersøkelsen valgte vi ikke de minste mottakene, men mottak som i juni 2014 hadde mer enn 25 barn i skolealder.

På mottakene er følgende hovedgrupper intervjuet:

- Beboere (barn – både medfølgende barn og enslige mindreårige) og foreldre
- Ansatte (mottaksleder og barnefaglig ansatte, samt andre nøkkelpersoner)
- Samarbeidspartnere (i første rekke representanter for ulike sektorer i vertskommunen)

I tillegg til intervjuer på mottak, er det gjennomført besøk og intervjuer på fire avdelinger på to omsorgssenter for enslige mindreårige. På undersøkelsestidspunktet var det fire omsorgssenter som var i aktiv drift – to senter med flere avdelinger, to mindre senter bestående av en avdeling. Vi har besøkt ett stort og et lite omsorgssenter. Samtlige av omsorgssentrene ligger på Østlandet.

Til sammen åtte forskere har deltatt på besøkene, som er gjennomført fra august 2014 til februar 2015. Forskerne har variert fagbakgrunn: Sosiologi, statsvitenskap, sosialantropologi, psykologi og sosialt arbeid. Dette har bidratt til at vi har nærmet oss problemstillingene i prosjektet ut fra ulike perspektiver og faglige blikk. På samtlige besøk har det vært minst én forsker med lang erfaring fra forskning på den aktuelle målgruppa. Dette har vært viktig for å forankre arbeidet i tidligere forskning på feltet. I tillegg har forskerne hatt et stort kontaktnett som har vært til stor nytte både når det gjelder planlegging og gjennomføring av besøkene. Samtidig som erfaring fra feltet er en ressurs, har det også vært nyttig å ha med forskere som møter feltet med nye øyne. Dette har bidratt til å få opp spørsmål som det er lett «å ta for gitt».

Oversikt over det kvalitative materialet

Mottakene som inngår i undersøkelsen er spredt på samtlige seks regioner og drives av åtte ulike driftsoperatører – tre kommunale og fem private. Mottakene er valgt ut

for å representerer størst mulig variasjonsbredde – både med hensyn til lokalisering, størrelse, organisering og driftsform. Intervjuene med barn, unge og deres familier utgjør, som vi ser av tabellen, hovedtyngden av materialet. Vi har intervjuet 98 barnefamilier – enten samlet eller enkeltvis. Her har vi telt familieenheter – ikke hvor mange familiemedlemmer som bor i husstanden. Antallet personer som direkte eller indirekte har delt erfaringer med oss, er på 298. I tillegg kommer intervjuene med 7 enslige mindreårige fra mottak og 22 enslige mindreårige bosatt på mottak. Det samlede intervjumaterialet fra asylsøkergruppa er dermed på 327. De har bakgrunn fra 23 ulike land, med fleste asylsøkere fra Afghanistan, Eritrea, Etiopia, Somalia og Syria. Dette stemmer godt over ens med UDIs statistikk over de største gruppene på intervjutidspunktet.

Tabellen under gir en oversikt over det kvalitative materialet:

Tabell 1: Kvalitative data – nøkkeltall

Antall mottak	8
Antall omsorgssenter	2
Barnefamilier	98
Enslige mindreårige	29
Ansatte på mottak og omsorgssenter	20
Sektormyndigheter	35

På samtlige mottak og omsorgssenter har vi intervjuet ansatte – enten individuelt eller i gruppe. Det samme gjelder sektormyndigheter i vertskommunene. Her har vi tatt utgangspunkt i de fagenhetene asylmottakene samarbeider jevnlig med, noen steder supplert med instanser det kunne vært naturlig å samarbeide med. Antall intervjuer i denne kategorien varierer. I en kommune intervjuet vi hele 11 personer fordelt på seks ulike fagfelt/myndighetsområder. I de fleste kommunene intervjuet vi 2-3 samarbeidspartnere.

Samlet sett vurderer vi det kvalitative materialet som både omfattende og innholdsrikt. I og med omfang og variasjon, vil det være mulig å foreta generaliseringer med utgangspunkt i asylsøkerintervjuene. Vurdert sammen med resultatene fra spørre-

skjemaundersøkelsen blant barn og unge, vurderer vi det samlede materialet som generaliserbart. Når det gjelder intervjuene med sektormyndigheter og ansatte på mottak og omsorgssenter, vil dette fungere som et nyttig supplement til det kvantitative materialet som er innhentet hos henholdsvis mottakene og sektormyndighetene.

Informert samtykke

På samtlige mottak og omsorgssenter har vi blitt svært godt mottatt. I forkant av besøkene er det avklart tidspunkt og ønsker for hvilke grupper vi ønsket å gjennomføre intervjuene med. Av taushetsmessige grunner var det begrenset med informasjon vi kunne få om de enkelte beboere i forkant, men for å kunne planlegge intervjuer var vi avhengig av å få oversikt over landbakgrunn, språk og alder. Før beboerintervjuene kunne gjennomføres, måtte det innhentes samtykke – enten fra informanten selv eller deres pårørende, avhengig av alder.

Et informert samtykke forutsetter at informasjonen blir formidlet i et språk informanten behersker. Det betyr at planlegging av mottaksbesøkene forutsatte mye logistikk og besto av en rekke parallelle prosesser: Avklaring av hvem som var i den aktuelle målgruppa, informasjon om prosjektet til beboere (med oversatt informasjonsskriv og/eller med tolk), innhenting av samtykke, avklare intervjutidspunkt og bestille tolker på aktuelle språk. Når det gjelder samtykke fra barn, er dette innhentet i tråd med forskningsetiske retningslinjer for inklusjon av barn i samfunnsvitenskapelig forskning (Backe-Hansen 2009). Her er det viktig å understreke at barn og unge har en annen kompetanse og erfaringsbakgrunn enn voksne og at de ikke er myndige. Dette har implikasjoner for hvordan man informerer om prosjektet og hvordan man ber om samtykke (Haugen et al 2012).

Språklige utfordringer og bruk av tolk

For å redusere de språklige utfordringene er all skriftlig informasjon om prosjektet oversatt til informantenes morsmål. Vi har benyttet tolk i de fleste intervjuer med foreldre og i intervjuene med enslige mindreårige på omsorgssentrene. I de øvrige intervjuene med barn og unge har vi gjort en vurdering av språkferdighetene og brukt tolk der vi har vurdert det som nødvendig. Vi har brukt profesjonelle tolker, og vi har tatt hensyn til beboernes egne ønsker om å bruke bestemte tolker. Dette handler om tillit, noe som blir særlig viktig når samtalen dreier seg om personlige erfaringer og opplevelser. Noen ganger har vi hatt tolk til stede som en språklig støtte, mens deler av intervjuet er gjennomført på norsk. Erfaringene er imidlertid at mange spørsmål i undersøkelsen krever en språkkompetanse som vi ikke kan forutsette blant asylskere.

Den største utfordringen har vært å få tolker til intervjuer med beboer. Beboere med lang oppholdstid, hadde ofte gode nok norskkunnskaper til å kunne intervjues på norsk. Det gjaldt særlig barn og unge som ofte hadde et imponerende ordforråd etter noen måneder i Norge. Dette henger dels sammen med at barna går på skole og både får språkopplæring og språklig stimulering til daglig. Barn lærer også språk på mer intuitive måter og plukker opp ord og uttrykk mer naturlig enn voksne. Samtidig er det viktig å understreke at språkferdighetene kan variere med både situasjon og tema. Selv om en persons «hverdagsnorsk» er god nok til å beherske de fleste hverdagssituasjoner, er det ikke tilstrekkelig når man skal snakke om vanskelige og sårbare tema.

Når det gjelder foreldreintervjuene, har vi i utgangspunktet valgt å bruke tolk i samtlige av disse. I mottaket får de begrenset språkopplæring og har få arenaer der de får praktisert norsk. Til daglig ble barn ofte brukt som foreldrenes «tolker», noe som er kan være en praktisk løsning når det dreier seg om hverdagslige spørsmål, men er helt uaktuelt når det dreier seg om et forskningsintervju om sårbare tema. Det er mange grunner til at barn ikke skal brukes som tolker. Det handler både om profesjonalitet og roller. Barn er ikke profesjonelle tolker og har heller ikke et språk som kan ivareta voksnes uttrykksbehov. I tillegg bidrar det til uklare roller mellom barn og foreldre der begge parter kan bli satt i situasjoner som blir vanskelige.

Bruk av tolk er viktig for å ivareta både presisjonsnivå og mulighet til selv å formidle egne erfaringer (Kale 2006, , IMDi 2007, 2008, Berg 2011, 2012, Berg og Söderström 2012). Et godt utbytte av tolkede samtaler forutsetter imidlertid at tolkene er profesjonelle og at de har fått mulighet til å sette seg inn i undersøkelsens formål på forhånd. Både faguttrykk og velferdsrelaterte ord og begreper kan være vanskelige å oversette direkte. Det har derfor vært ekstra viktig å gjennomføre grundige forberedelser i forkant – både når det gjelder de skriftlige oversettelsene og forberedelser til de tolkede samtalene (Berg og Söderström 2012).

Dette ble også understreket i et fokusgruppeintervju vi hadde med en av tolketjenestene underveis i prosjektet. Gode forberedelser handler om å informere tolkene om prosjektet, om sentrale tema i intervjuet, og om ord og uttrykk som kan være vanskelig å oversette. I tillegg har det vært viktig å snakke om de etiske utfordringene knyttet til å intervju mennesker i sårbare situasjoner.

Der det var praktisk mulig forsøkte vi å ta hensyn til informantenes ønsker om hvem som skulle tolke for dem. I løpet av intervjuene fikk vi høre flere historier om tolker som hadde snakket feil språk eller dialekt, eller hadde en bakgrunn som gjorde at asylsøkerne ikke stolte på dem. Dette gjorde oss ekstra årvåkne når det gjaldt å sjekke ut slike forhold. Vår erfaring med tolkene som ble benyttet under intervjuene var at de aller fleste var dyktige. Dette ga også informantene uttrykk for. I samtlige intervjuer der det var behov for tolk hadde vi oppmøtetolk. Selv om både mottak og omsorgssenter hadde mest erfaring med å bruke telefontolk, vurderte vi det slik at forholdsvis lange intervjuer om sårbare tema ville fungere best hvis tolken var tilstede.

Observasjon

Et besøk på et mottak eller et omsorgssenter inneholder mye mer enn intervjuer og møter. Enkelt sagt handler det om alt vi kan se, høre, lære, oppleve og fornemme. Det handler med andre ord om å ta i bruk alle sansene. Både asylmottak og omsorgssenter har ulik utforming – både bygningsmessig, organisatorisk, personalmessig og kulturelt. Noen mottak ligger i by eller i tettbebygde strøk. Det skaper muligheter, men det kan også representere noen begrensninger. Et mottak i en by ligger ikke nødvendigvis i et boområde, men kan være plassert et sted uten naboer eller aktivitetsmuligheter. Og motsatt – et mottak på et lite sted kan være plassert sentralt i bygda eller på tettstedet, med god muligheter til sosial kontakt. De fleste mottak i dag er imidlertid desentraliserte eller delvis desentraliserte. Det innebærer at mange av beboerne bor i ordinære boliger utenfor selve mottaket. Hvor og hvordan asylsøkere bor og lever, gir viktig informasjon og bidrar til å utfylle bildet av levekårssituasjonen.

Personalsammensetting, turnusplaner, samarbeid med kommune og frivillige organisasjoner, er også rammebetingelser som har betydning for asylsøkere levekår. Det samme er holdninger som formidles fra ansatte og ledelse. I studier av organisasjoner, blir internkulturen ofte trukket fram som en viktig faktor. Kultur kan være vanskelig å konkretisere, men kommer til uttrykk gjennom alt fra skrevne regler til uskrevne normer og verdier. Omsorgssentrene har formulert dette i korte slagord :

Vår oppgave er å være trygge voksen som barna kan stole på. (Ringerike)

Vi skal møte alle barna som kommer hit med omsorg, åpenhet og grenser. (Kirkenær)

Det er et mål at barna skal delta i aktiviteter i nærmiljøet. (Gjøvik)

Vi er opptatt av å skreddersy tilbudet til hvert enkelt barn som kommer. (Bærum)

Selv om målformuleringer av denne typen ikke nødvendigvis uttrykker hvordan internkulturen framstår til daglig, sier de likevel noe om sentrenes verdigrunnlag.

2.2 Utvalgsundersøkelsen blant barn

I forbindelse med mottaksbesøkene, som er beskrevet i foregående avsnitt, ble det gjennomførte en spørreundersøkelse med utgangspunkt i et spørreskjema med forhåndsdefinerte svaralternativer. Formålet med denne undersøkelsen var å få fram generaliserbar informasjon om asylbarn i ulike mottakstyper, med ulik botid i norske

mottak og med forskjellig status i saksbehandlingen. Det var videre en målsetning med spørreskjema at det skulle inneholde spørsmålsformuleringer som gjorde sammenligning med andre barne- og ungdomspopulasjoner mulig.

Å gjennomføre en utvalgsundersøkelse blant barn i asylmottak visste vi ville bli krevende. For det første er det stor variasjon i språkferdigheter blant barn og voksne i asylmottak. For å få pålitelige svar og tilstrekkelig svarprosent var vi avhengige av at informasjon om undersøkelsen ble gjort tilgjengelig på en forståelig og tillitvekkende måte for barna og deres foreldre. Barn og ungdom utvikler seg mye fra førskolealder til ungdomsår, og de har dermed svært ulike forutsetninger for å svare på spørsmål om seg selv og sin egen livssituasjon. Det var derfor en utfordring å benytte en språkbruk som var meningsfull for alle deltakerne. Et tredje moment som skiller en undersøkelse av barn i asylmottak fra andre levekårsundersøkelser er at barna er i en spesiell situasjon sammenlignet med for eksempel andre barn i lokalsamfunnet utenfor asylmottaket. Det betyr at en del av de spørsmålene og temaene som vi stilte spørsmål om ikke så lett lar seg sammenligne med andre barns situasjon.

Når vi nå har kartlagt levekår blant asylbarn har det vært viktig at spørsmålene som stilles er relevante for den situasjonen barna befinner seg i på intervju tidspunktet. Vi har derfor stilt barna spørsmål om deres boforhold, sosiale nettverk, skole, ventetid, omsorg og for dem som bor med familie har vi spurt om relasjon til foreldre (se vedlegg). Utover disse temaene har også andre hensyn vært styrende for hva vi har spurt barn og unge i norske asylmottak. Fra oppdragsgiver har det vært en klar målsetning at levekårsundersøkelsen skal kunne sammenlignes med senere undersøkelser. Dette tilsier at spørsmålene og formuleringene ikke må være for detaljerte om den spesifikke konteksten på det gitte tidspunktet, men at samme spørsmål skal kunne stilles i en annen kontekst og på et senere tidspunkt. Vi er altså interessert i at denne levekårsundersøkelsen skal kunne gjentas om noen år og at svarene på de to ulike tidspunktene skal kunne si noe om utvikling i levekår for norske asylbarn over tid. En annen målsetning er å sammenligne asylbarn i norske mottak med andre barn i Norge og med andre barn i tilsvarende situasjon i andre land.

For å sammenligne situasjonen for barn- og unge på norske asylmottak med andre unge har vi benyttet et kartleggingsverktøy som heter *Strength and Difficulties Questionnaire* (SDQ). Det finnes også andre alternative typer kartleggingsverktøy som er benyttet i ulike studier rettet mot barn og ungdom med og uten flyktningbakgrunn, sånn som HSCL-37A (Hopkins Symptom checklist-37 for Adolescents), SLE (Stressfull Life Events checklist), RATS (Reactions of Adolescents to Traumatic Stress) og CBCL (Child behaviour Checklist). For en oversikt over ulike målemetoder som benyttes for å kartlegge flyktningsbarns helse, se Fazel et al. (2012).

SDQ

Det er flere grunner til at vi valgte å bruke SDQ framfor andre måleverktøy. SDQ ble opprinnelig utgitt på engelsk av Robert Goodman i 1997, og allerede i 1999 kom den norske versjonen, basert på en oversettelse og tilbakeoversettelse ved Einar Heiervang og kollegaer. Siden 1999 har måleinstrumentet vært brukt i en rekke norske studier, med deltakelse fra omlag 40 000 barn og unge. For oversikt over studiene se (Kornør, H. & Heyerdahl, S. 2013).

SDQ er et spørreskjema for barn og unge, hvor de selv rapporterer om sine ressurser og vansker. Innholdsmessig dekker skjemaet fem dimensjoner: atferdsproblemer, emosjonelle symptomer, hyperaktivitet, problemer i forhold til venner, og sosial atferd (Goodmann, 1997, Heyerdal 2003). Basert på de ulike dimensjonene kan man kalkulere en samlet skår. Både den totale skåren, og skår på de ulike dimensjonene er det mulig å sammenligne med andre populasjoner av barn og unge (Goodman 1997).

SDQ har tidligere vært brukt til å analysere barn og unge med minoritetsbakgrunn. Et eksempel er en studie av sosiale problemer og adferdsproblemer blant barn med norsk, samisk og kvensk bakgrunn her i Norge (Heyerdahl, Kvernmo og Wickstrøm 2004). En annen studie har brukt SDQ for å sammenligne integrasjon og psykisk helse for henholdsvis første- og andregenerasjonsinnvandrere (Oppedal, Røysamb og Heyerdahl 2005), mens en tredje studie har analysert psykisk helse hos barn av vietnamesiske flyktninger (Waage et al 2009). Internasjonalt er SDQ brukt i en rekke studier for å analysere asyl- og flyktningbarn i Europa (Fazel et al 2012).

Utvelging, representativitet og intervjuing av respondenter

Formålet med levekårsundersøkelsen var å gi et representativt bilde av levekårene for alle asylbarn i Norge. For å få til dette må vi snakke med mange asylbarn, men vi trenger ikke intervju alle asylbarn i Norge. Siden universet delvis er kjent², dvs. oversikten over hvor mange asylbarn som bor i Norge og kjennetegn ved disse er tilgjengelig fra UDI, er det mulig å intervju et utvalg av asylbarna og gi anslag om hvor representative disse er for hele populasjonen av asylbarn. I denne sammenheng, hvor mange av barna bor i ulike mottak, har det vært naturlig å benytte et såkalt klyngeutvalg. Denne typen utvalg trekkes klyngevis, som i praksis betyr at vi intervjuer alle asylbarna som er i målgruppen på noen utvalgte mottak. Dette reduserer reisetid og kostnader ved datainnsamling. Ulempen med klyngeutvalg er at vi må anta at enhetene innen en klynge er mer like enn enheter i forskjellige klynger. For eksempel er det rimelig å anta at for eksempel boforholdene på ett mottak er mer like for beboerne

² Det er høy «gjennomtrekk» av beboere på norske asylmottak. Over halvparten av de som bodde på mottaket i juni 2015, bodde ikke på mottak på samme tidspunkt året før.

på dette mottaket enn de er mellom beboere på to ulike mottak. Et klyngeutvalg gir derfor i sin alminnelighet noe mindre informasjon og større usikkerhet enn et utvalg der enhetene er trukket individuelt, gitt samme utvalgsstørrelse.

For at levekårsundersøkelsen skal bli mest mulig representativ er vi avhengige av at mange av de som blir spurt om å delta faktisk vil delta. I forbindelse med datainnsamlingen erfarte vi at mange mottak ikke hadde så mange barn i målgruppen som det var grunn til å anta basert på UDIs tall. Dette skyldes at mye av datainnsamlingen skjedde høsten 2014. På dette tidspunktet var mange av dem som hadde vært på mottak på det tidspunktet vi hadde data for enten blitt bosatt i en kommune eller hadde returnert til landet hvor foreldrene hadde flyktet fra.

For å sikre høy deltakelse har vi gjort flere ting. For det første har både barn, foreldre og ansatte på mottaket fått god og tilgjengelig informasjon på forhånd om formålet med undersøkelsen, slik at de kunne gi et kvalifisert samtykke til å delta eller eventuelt la være å delta (se vedlegg). Siden den viktigste gruppen av informanter er barn, var vi avhengig av både barna og foreldrenes tillit og samtykke til å delta. Tidligere analyser av utvalgsundersøkelser blant innvandrere tilsier at spørreskjemaet ikke bør være for omfattende, det må være tilgjengelig på informantenes morsmål, og spørsmålsformuleringene må være enkle slik at barn og andre i ulik alder kan forstå hva det er de svarer på (Gulløy 2008, Djuve, Gulløy, Kavli og Berglund 2009).

Til sammen svarte 130 barn på vår intervjuundersøkelsen. I utgangspunktet hadde vi håpet å få et nettoutvalg på 200 basert på informasjon om antall barn i mottakene vi besøkte. Da vi ikke fikk så mange skyldes det dels at det var færre barn på mottakene utover høsten 2014 enn det vi hadde informasjon om høsten 2013 da prosjektet startet opp. En annen årsak til lavere antall er at selve gjennomføringen av undersøkelsen var mer krevende enn forutsatt - med bruk av tolk og veiledning fra forskerne. Den opprinnelige planen var at barna skulle fylle ut de oversatte skjemaene alene. I og med at skjemaene var oversatt til deres eget morsmål, vurderte vi dette som forsvarlig. Vi så imidlertid ganske raskt at det ikke bare var språklige utfordringer, men at hele situasjonen var uvant. Å fylle ut et spørreskjema hvor mange av spørsmålene er formulert som påstander du skal si deg enig eller uenig i, var tydeligvis noe mange ikke hadde erfaring med (dette er formen på SDQ-skjemaet). Vi brukte profesjonelle oversettere, men opplevde likevel at en del av barna hadde problemer med å forstå spørsmålene³. For å forsikre oss om at spørsmålene ble forstått, besluttet vi derfor å være tilstede sammen med tolk under utfyllingen av skjemaene for å gi veiledning til dem som trengte det.

³ Når det gjelder de skriftlige oversettingene, hadde vi på forhånd rådført oss med IMDi for å få deres vurderinger av aktuelle oversettingsbyråer. Vi valgte et av de oversettingsbyråene IMDi selv benytter – et byrå som selvsagt også står oppført under Tolkeportalen. Vi fikk et svært godt inntrykk, og i alle faser av samarbeidet framsto de som profesjonelle. Når vi likevel kommenterer det språklige, handler ikke dette nødvendigvis om dårlige oversettelser, men om begreper som kan være vanskelig å oversette direkte og om begrepsforståelse hos dem som skal fylle ut skjemaene som kan være begrenset også på morsmålet.

En slik framgangsmåte var tidkrevende, men vi vurderer likevel dette som en riktig beslutning.

I vårt utvalg var gjennomsnittsalderen blant asylbarna som deltok litt over 13 år. Alle som deltok i undersøkelsen var i skolealder, fra 6-18 år. En tredjedel av barna som svarte i undersøkelsen hadde vært i Norge under 6 måneder, en tredjedel mellom et halvt år og tre år og en tredjedel var lengeværende som hadde i norsk asylmottak mer enn tre år. Når det gjelder barnas kjønn så har vi bare informasjon om dette fra 75 av i alt 130 respondenter. Blant disse 75 er det 2/3 gutter og en tredjedel jenter. Dette henger sammen med at gutter er overrepresentert blant enslige mindreårige asylsøkere og blant de eldre aldergruppene. Vi har ikke opplevd noen større problemer med å rekruttere jenter enn gutter, men registrering av kjønn ble dessverre ble ikke gjort systematisk innledningsvis i datainnsamlingen.

80 prosent av barna i undersøkelsen bodde i ordinært mottak, hvorav 20 prosent i sentraliserte og 60 prosent i desentraliserte mottak. Den siste femtedelen bodde i omsorgssenter. Denne gruppen omfatter enslige mindreårige asylsøkere. Om lag 60 prosent av barna bor med foreldre og søsken, mens de resterende bor med andre asylsøkere (29 prosent) eller med andre slektninger eller alene. Det var i alt 95 av 130 som oppgav hva slags status de hadde i asylsøknaden. 30 prosent avventet svar på behandlingen fra UDI eller UNE, om lag 40 prosent ventet på bosetting i en norsk kommune og 30 prosent var lengeværende med endelig avslag. Av etiske hensyn ble det ikke registrert landbakgrunn eller etnisitet til den enkelte som deltok i intervjuundersøkelsen, men de kvalitative intervjuene bekrefter at sammensetningen av barn gjenspeiler de største gruppene av barn og unge i norske mottak.

Vi vurderer at sammensetningen av barn og ungdom som har deltatt i vår levekårsundersøkelse gir en godt bilde, og dermed er representativt, for barn og unge i asylsøkerfasen som bodde på mottak i perioden 2014 og 2015. De største landgruppene er godt representert i utvalget og de unge som er intervjuet befinner seg i ulike deler forløpet med hensyn til avslag, venter på bosetting eller venter på svar på søknad til UDI. Data er samlet inn på mottak i ulike deler av landet med ulike driftsoperatører. Det er en overvekt av gutter med i undersøkelsen, men data fra UDI viser at det stemmer med populasjonen som helhet. De store endringene i sammensetning av barn og unge bosatt på asylmottak eller omsorgssenter, tilsier likevel at det er vanskelig å få et komplett bilde av dette siden datainnsamlingen har foregått over flere måneder i en periode med høy mobilitet.

2.3 Web-surveyer

Når man skal få et bilde av asylbarns levekår, er det flere viktige kilder til informasjon. Barnet selv, foreldre og lærere eller andre fagpersoner er de kildene som oftest benyttes i for eksempel helseundersøkelser blant barn. Samsvaret mellom svarene de gir er vanligvis ikke veldig høyt. Barn og unge har sine opplevelser, og disse kan skille seg vesentlig fra foreldrenes og fagpersoners vurderinger (Rescorla La 2013). En annen grunn til at vi vil i denne levekårsundersøkelsen benytte flere informanter, i tillegg til barn og unge og deres foreldre, er at undersøkelsen skal belyses problemstillinger og temaer om for eksempel organisering, tilrettelegging for medvirkning, barna og foreldrenes omsorgssituasjon som vanskelig kan belyses utelukkende fra barnas synsvinkel. Disse forholdene gjør det særlig viktig å benytte tilnærminger som får belyst asylbarns levekårssituasjon på en mest mulig dekkende måte. De kvalitative intervjuene i mottakene gir svar på noen av disse spørsmålene, men for å supplere den de kvalitative intervjuene og utvalgsundersøkelsen har vi gjennomført egne websurveyer.

Web-surveyer er en relativ ny metode innefor samfunnsvitenskap. Når det finnes en avgrenset målgruppe, tilgjengelig i form av personlige e-post adresser, er metoden både effektiv og kostnadsbesparende. Utfyllingen på web gir kvalitetssikring gjennom umiddelbar tilbakemelding til respondenten hvis han eller hun uforvarende hopper over et spørsmål eller hvis svarene er inkonsistente. Web-surveyer gjør det også mulig, og lite kostnadsdrivende, å legge inn åpne spørsmål hvor det er mulighet til å supplere med informasjon om temaet. I dette prosjektet har vi gjennomført fire ulike web-surveyer.

Breddeundersøkelse til mottak

Denne undersøkelsen rettet seg mot mottaksleder på hvert enkelt mottak. Temaene som ble berørt i undersøkelsen handlet om barnefaglig kompetanse blant ansatte på mottaket, aktivitetstilbud og arealer for aktivitet i og ved mottaket, og spørsmål omkring barnehage og skoletilbud til barna i mottaket. Videre omfattet undersøkelsen spørsmål om boforhold, sånn som trangboddhet, geografisk beliggenhet og muligheter til å opprettholde sosiale relasjoner med andre barn utover skoletid. Individuell kartlegging av barnas omsorgsbehov og samarbeidsrutiner med barnevern og lokalt helsevesen er også kartlagt i undersøkelsen. I tillegg til å kartlegge samarbeidsrelasjoner ble mottakslederne bedt om å vurdere hvilke faktorer som har størst innvirkning på asylbarns levekår.

Breddeundersøkelse til skole, helse og barnevern i vertskommunene

Disse undersøkelsene rettet seg mot enhetsledere innenfor barnevern, skole- og helse-tjeneste i den enkelte vertskommune. Temaene som ble berørt i undersøkelsen handlet i første rekke om hvordan asylbarn ble ivaretatt i den enkelte kommune. Hvordan er kompetansen om de asylbarn som bor i kommunen, er det formalisert samarbeid mellom relevante aktører? Hva slags tilbud og tiltak er det mest vanlige overfor denne gruppa i kommunen. Respondentene ble også bedt om å vurdere hvordan ulike faktorer påvirker asylbarnas levekår.

Utvalg og frafall

Vi har oppnådd en tilfredsstillende variasjonsbredde i utvalget, både når det gjelder geografisk spredning, sektor og kommunestørrelse. I underkant av tre hundre respondenter for sektormyndigheter har deltatt i undersøkelsen: 96 respondenter fra mottak, 58 fra representanter for helsesektoren, 72 representanter for barnevernet og 71 fra skolesektoren. Svarprosenten ligger mellom 60 og 80 prosent avhengig av sektor. Den samlede svarprosenten er på 74 prosent, når det totale antallet av respondentene relateres til det totale antallet adresser som spørreskjema ble sendt til.

Når det gjelder kommunestørrelse, er rundt 15 prosent av representanter for sektormyndigheter fra store kommuner (over 50 000 innbyggere). Nesten 15 prosent av respondentene er fra kommuner som har mellom 20 000 og 50 000 innbyggere og omkring halvparten av respondentene er fra kommuner mellom 5000 og 20 000 innbyggere. Og nesten 25 prosent kommer fra de minste kommunene (under 5000 innbyggere).

Av mottaksrespondenter er 26 fra Region Nord, 15 fra Region Midt-Norge, 18 fra Region Vest, 11 fra Region Sør, 23 fra Region Indre Østland og 3 fra Region Oslo. Med utgangspunkt i den relativt høye svarprosenten og variasjonsbredden i utvalgene kan vi konkludere med at breddeundersøkelsen baseres på et representativt utvalg av representanter for sektormyndigheter i kommuner som har asylmottak og/eller omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere.

Vurdering av styrker og svakheter med web-survey

Høsten 2014 og våren 2015 ble det sendt ut spørreskjema per e-post til 91 adressater innen barnevern, 99 adressater innen helsesektoren og 99 innen skolesektoren. I tillegg ble spørreskjema sendt til 110 statlige mottak for asylsøkere. Spørsmålene i spørreskjemaene var innen følgende områder: boforhold, skoletilbud, barnehage-tilbud, helsetilbud, barnevernstilbud, kompetanse, samarbeid og oppfatninger av

faktorer som innvirker på levekår. Det generelle inntrykket er at breddeundersøkelsen i mottakene har gitt mest relevant informasjon og var minst problematisk å gjennomføre, både når det gjelder svarprosent og tiden brukt på datainnhenting.

I undersøkelser av levekår og tilbudet som gis til asylsøkende mener vi at de som rettes til mottak og omsorgssentre prioriteres siden disse instansene ofte har kjennskap til egne tilbud og tilbud og praksisen til relevante sektormyndigheter i kommunen. Hvis en velger å gjennomføre breddeundersøkelser som også inkluderer respondentene som representerer forskjellige sektorer i kommunene vil vi anbefale at spørreskjemaet som sendes er mer skreddersydd sett av spørsmål som vil adressere særegenheter i tilbudet og tjenesteytingen i hver sektor.

De fire breddeundersøkelsene ble utformet og strukturert på en uniform måte der mesteparten av spørsmål i spørreskjemaene ble nokså like på tvers av breddeundersøkelsene. Fordelen med slik tilnærming er at en kan sammenligne svarene fra forskjellige sektormyndigheter. Samtidig mener vi at mer skreddersydde spørreskjema vil gi oss et bredere og rikere datagrunnlag.

Vi vil anbefale at data fra breddeundersøkelsene suppleres med kvalitative undersøkelser. Vi har sendt spørreskjema til ledere i de ulike tjenestene for å få informasjon om oppfatninger knyttet til tilbud, relevant kompetanse og praksiser i kommunene. Styrken med breddeundersøkelsen kan være at den kan gi mer representative funn enn dem vi får via kvalitative intervjuer med et mindre utvalg av strategisk selekterte informanter.

Samtidig bør en ta i betraktning at breddeundersøkelser av denne typen har flere begrensninger. For det første gir de ikke mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål og få diskutert og nyansert oppfatningene. For det andre får ikke forskeren mulighet til å utforske hvor god og direkte kjennskap og kontakt respondenten faktisk har med målgruppa og tilbudet som gis til asylsøkende barn.

Fire spørreskjema ble sendt til kommuneoverleger, skolesjefer, oppvekstsjef, barnevernsledere, mottaksledere, kommunalsjefer og enhetsledere for oppvekstkontoret for skole og barnevern. Sektormyndigheter er ulikt organisert i kommunene og det er vanskelig for forskere å få full oversikt over hvem som er den mest reliable respondent i kommunen. Likevel vil svarene i analysene av breddeundersøkelsene vektas likt. Det kan imidlertid ikke utelukkes at enkelte som har deltatt i breddeundersøkelsen har nokså lite kontakt med målgruppa og har utalt seg primært på et generelt grunnlag, noe som kan bidra til å undergrave reliabiliteten til breddeundersøkelsen. Det har også vist seg at svarene i breddeundersøkelsene tegner noe mer positiv bilde av forhold i mottak og tjenester i vertskommunene enn det vi har fått gjennom kvalitative intervjuer, noe som forsterker vår anbefaling om at framtidige breddeundersøkelser bør kombineres og suppleres med kvalitative metoder for innsamling og analyse av data.

2.4 Registerdata

For å få en oversikt over alle barn som befinner seg i Norge og som er i en asylsøkerprosess har vi fått tilgang til data fra UDI. Disse dataene inneholder informasjon om alle personene som var bosatt i norske asylmottak i Norge, på to ulike tidspunkt, juni 2014 og juni 2015. UDIs register inneholder detaljert informasjon om personene i mottak. Dette dreier seg om variabler som kjønn, alder, om personer er født i Norge eller ikke, statsborgerskap og botid. Det er også registrert språk og etnisitet til en del av dem som bor i mottak. Utover individuell informasjon inneholder dataene fra UDI variabler om familie, sånn som antall i familien og antall barn/søsken i familien. Dataene inneholder også informasjon om status i saksbehandlingen på det gitte tidspunktet og tid i måneder fra vedtak, hvorvidt personen med opphold er søkt ut til kommune. Informasjon om mottaket er også tilgjengelig i registrene, sånn som type mottak, plasstype (f eks tilrettelagt plass, omsorgssenter, registrert på privat adresse, ordinær mottaksplass) i tillegg til navn på driftsoperatør og kommune og region.

Dataene viste at det i juni 2015 bodde 3252 barn i norske asylmottak. 2 av 3 asylbarn er gutter. Dette skyldes at gutter er sterkt overrepresentert blant enslige mindreårige asylsøkere og blant de eldste barna (jf. tabell 2).

Tabell 2. Kønns- og alderfordeling blant barn i asylsøkerfasen, medio juni 2015.

Alder	Jenter	Gutter	I alt
Under 2 år	309	316	625
2-5 år	243	286	529
6-12 år	377	440	817
13-15 år	114	468	582
16-17 år	124	575	699
	1167	2085	3252

Kilde: UDI/Utledningsdatabasen

1 av 5 barn i norske asylmottak hadde foreldrene med afghansk statsborgerskap, mens eritreere og somalier er de nest og tredje største landgrupperingene. Det var 212 barn med bakgrunn fra Syria. Denne gruppen har imidlertid vokst sterkt siden juni 2014 og må forventes å vokse raskt også framover som følge av flyktningstrømmen fra Syria.

Landbakgrunn	Antall	Andel
Afghanistan	658	20 %
Eritrea	542	17 %
Somalia	329	10 %
Etiopia	249	8 %
Statsløs	213	7 %
Syria	212	7 %
Russland	127	4 %
Irak	118	4 %
Iran	104	3 %
Sudan	75	2 %
Andre Afrika	207	6 %
Andre Asia	268	8 %
Andre Europa, Latin-Amerika	150	5 %
Totalt	3252	100 %

Kilde: UDI/Utledningsdatabasen

For mer detaljerte analyser av beholdningen av barn i norske asylmottak og omsorgs-senter, se hovedrapporten fra prosjektet (Berg og Tronstad 2015).

Kapittel 3

Etiske vurderinger

3.1 Etiske vurderinger knyttet til intervjuing av barn

Det understrekes stadig oftere at forskning på barn må ha barns egne erfaringer i fokus. Barneperspektivet er også av de fire grunnprinsippene i FNs barnekonvensjon. Viktigheten av å høre barn i saker som angår dem selv er hjemlet i både barneloven og barnevernloven. Også fra ulike fagmiljøer påpekes viktigheten av å forstå barns og problemstillinger som handler om barns ut fra et barneperspektiv (se blant annet Andenæs 1996, Qvortrup et al 1994, Haugen 2007, 2008, Clark et al 2005; Kjørholt 2010). Forskningen det er referert til viser at barns perspektiver ofte gir viktige bidrag til å forstå både helheten og nyansene i bestemte problemområder, samtidig som barn også fremstår som kompetente bidragsytere til forståelsen av komplekse fenomener (Haugen et al 2012). Når barn involveres i forskning, er det imidlertid hele veien viktig å ha fokus på de etiske aspektene. En tommelfingerregel i all forskning på sårbare grupper er at man bare skal bruke disse som informanter når den kunnskapen man søker ikke kan finnes andre steder (Kvale 2001, Haugen et al 2012).

Barn og unge regnes som en sårbar gruppe – både rent allment og ikke minst barn og unge som befinner seg i en asylsøkersituasjon (jfr. blant annet EUs mottaksdirektiv). Når vi likevel mener det har vært viktig å inkludere barna i selve undersøkelsen, er dette for å sikre at deres perspektiver på egen situasjon kommer tydelig fram. Måten disse synspunktene innhentes på har vært viktig. For de eldste barna (over 16 år) har vi gjennomført strukturerte intervjuer, med utgangspunkt i tidligere validerte undersøkelser, supplert med egne spørsmål som tar opp situasjonen som asylsøkerbarn mer spesifikt. For barn mellom 12 og 16 år har vi i utgangspunktet benyttet samme opplegg, men underveis vurdert selve intervjusituasjon slik at den tar høyde for barnets alder og modenhetsnivå. For barn under 12 år vil samtaler foregått mest mulig som naturlige samtaler, men med de samme temaene som for de eldste barna.

Barn i førskolealder er ikke intervjuet, men de har ofte vært til stede når foreldrene er intervjuet. Vi har også foretatt noen besøk i barnehage og barnebase og hatt uformelle samtaler med barna om tema barna selv er opptatt av og introduserer. Når det gjelder svar på spesifikke levekårsutfordringer, må vi for den yngste gruppa basere oss på foreldrenes rapportering.

3.2 Personvern, informert samtykke og bruk av tolk

I et prosjekt som dette er det en rekke personvernmessige utfordringer. Disse er drøftet inngående både med Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsfag og humaniora (NESH) og med Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD), som representerer personvernombudet for forskning både før oppstart og underveis i prosjektet. Viktige vurderingskriterier her har vært (i) at informantene er informert om prosjektets mål og hensikt, ii) at informantene er informert om at deltakelsen er frivillig og at man til enhver tid har rett til å trekke seg, iii) at all informasjon blir behandlet fortrolig og at intervjuer har taushetsplikt, iv) at resultater blir formidlet i anonymisert form, og v) at informantene må gi informert samtykke til å delta.

Prosjektet er også drøftet med UDI, som har gitt dispensasjon fra taushetsplikten når det gjelder data knyttet til mottakssystemet. Samtlige av disse instansene ble involvert tidlig i prosessen, og selv om prosessen var både omfattende og tidkrevende, var dialogen hele veien positiv og konstruktiv. Samtlige instanser ga sin godkjenning til gjennomføring av prosjektet, slik det her er beskrevet (se vedlegg).

Gjennomføring av undersøkelsen forutsetter informert samtykke, slik dette er beskrevet i de forskningsetiske retningslinjene for inklusjon av barn i samfunnsvitenskapelig forskning (Backe-Hansen 2009). Her er det viktig å understreke at barn og unge har en annen kompetanse og erfaringsbakgrunn enn voksne og at de ikke er myndige. Dette har implikasjoner for hvordan man informerer om prosjektet og hvordan man ber om samtykke (Haugen et al 2012). All skriftlig informasjon om prosjektet er oversatt til informantenes morsmål. Dette gjelder informasjon både til barn og voksne. Og som vi allerede har beskrevet: Alle intervjuer med asylsøkere og deres barn er gjennomført med tolk, med mindre det åpenbart ikke var behov for det. Vi har med andre ord lagt opp til at bruk av tolk er det normale – ikke noe som unntaksvis tilbys. Begrunnelsen for dette er at de fleste av informantene har kort botid i Norge og ennå ikke har gjennomført introduksjonsprogrammet i norsk med samfunnsfag. Spørsmålene som blir stilt i undersøkelser av denne typen vil forutsette en språkkompetanse som vi ikke kan forutsette blant asylsøkere. Bruk av tolk vil derfor være viktig for å ivareta både presisjonsnivå og mulighet til selv å formidle egne erfaringer (Kale 2006, Berg 2011, IMDi 2007, 2008).

Kapittel 4

Registerdata om barn i asylsøkerfasen

I Norge har vi gode offentlige registre, og registrene er en viktig kilde til kunnskap om folks levkår. I dag er mye forskning om folks velferd basert på analyser av offentlige registre med informasjon om for eksempel inntekt, formue, sosialhjelp, trygdeytelser, arbeidsledighet, utdanningsnivå og kriminalitet (Barstad 2014). Folkeregisteret omfatter hele befolkningen og er basert på at fødselsnummer kobles med informasjon fra ulike registre fra for eksempel NAV og Skattedirektoratet. I prinsippet er altså alle som bor i Norge omfattet av registerstatistikken, og dette gir forskere mulighet til å analysere mindre grupper som er for små i antall, eller for unge i alder, til å omfattes av ordinære levkårsundersøkelser. En annen fordel med registerstatistikk er at den gir mulighet til å forske på levkårsforskjeller som ikke så lett lar seg fange opp på en annen måte. Et eksempel på dette kan være barnevernsstatistikk. Ved å spørre et tilfeldig utvalg av befolkningen er det vanskelig å se for seg at vi ville få et godt bilde av omfang av barnevernstiltak og ulike type tiltak i ulike barne- og ungdomspopulasjoner. I prosjektet som vi har gjennomført om asylbarns levkår ville vi hatt god nytte av registerdata på flere områder, men dessverre er tilgangen på slike data ganske begrenset. I dette kapitlet skal vi redegjøre for hva som er grunnen til dette og vi vil foreslå hva som eventuelt kan gjøres for å bedre denne situasjonen.

4.1 Avgrensning av populasjonen

En levkårsundersøkelse blant asylbarn må som andre levkårsundersøkelser starte med et første spørsmål: Hvilken populasjon skal vi analysere og hvordan lar den seg identifisere og avgrense? I dette prosjektet dreier det seg om barn under 18 år som er kommet til Norge, enten alene eller som medfølgende til voksne som søker asyl. Dette er en gruppe som lar seg identifisere, men problemet er at det ikke uten videre lar seg gjøre å koble informasjon om individene i denne gruppen til relevante offentlige registre.

UDI har i sin Utlendingsdatabasen (UDB) informasjon om alle som søker asyl i Norge. Ved uttrekk av data fra UDB kan man altså på et gitt tidspunkt få oversikt over antall asylsøkere, hvor og hva slags type mottak de bor på, samt demografiske kjennetegn som alder, kjønn i tillegg til tid i mottak, status i saken med mer. Enheten i UDB er altså personer, og disse lar seg identifisere ved hjelp av en identifikasjon, et DUF-nummer. DUF-nummer er et tolvstifret nummer som blir gitt til alle som søker om opphold i Norge og nummeret fungerer som søkerens registreringsnummer i UDIs datasystem.

Alle som er bosatt i Norge får et fødselsnummer (personnummer) som følger personen hele livet. Fødselsnummeret består av 11 sifre, hvor de 6 første sifrene viser fødselsdato. For at en innvandrер skal bli regnet som bosatt i Norge må vedkommende ha en gyldig tillatelse og en intensjon om opphold utover 6 måneder. Før asylsøkerne har fått opphold blir de ikke regnet som bosatt.

I tillegg til fødselsnummer finnes D-nummer. D-nummeret tildeles personer som ikke kvalifiserer til å få fødselsnummer, men som likevel har en økonomisk kontakt med norske myndigheter, f eks ved at man har vært i arbeid (Vassenden 2010). Blant dem som har en sak til behandling hos UDI i oktober 2015 hadde under 10 prosent registrert d-nummer og/eller fødselsnummer. Rundt med d-nummer og/eller fødselsnummer var 8 prosent blant enslige mindreårige asylsøkere. Andelen er ikke høyere for de som har vært her over 6 måneder⁴. Dette betyr at fødselsnummer og d-nummer ikke alene kan brukes som identifikasjon av populasjonen; barn i asylsøkerfasen.

4.2 Kobling til andre registre

Når vi som forskere skal søke om utlån av befolkningsdata med påkoblede registeropplysninger må vi henvende oss til Statistisk sentralbyrå (SSB). Det er SSB som gjør koblingene av registerdata og som låner ut data for en tidsavgrenset periode. Forskerne må melde prosjektet til personvernombudet for forskning (Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste, NSD), be dataeiere om lov til å utnytte ulike variabler i analysen, samt få godkjenning fra Datatilsynet og i enkelte tilfeller også Nasjonale etisk komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH). Det er verdt å merke seg at vi i dette prosjektet har vært gjennom hele denne prosessen, men vi har ikke anmodet om å koble data i UDB med andre offentlige registre. Årsaken til det var at vi ved innlevering av tilbud og ved kontraktsinngåelse ikke kjente til om det var mulig å koble data om populasjonen som er asylsøkerfasen til eksisterende relevante dataregistre. I løpet av prosjektet har vi henvendt oss til SSB for å få finne ut av om det likevel finnes en mulighet til å få dette til. Per i dag publiserer ikke SSB statistikk om barn eller voksne i asylsøkerfasen.

⁴ Tallene er fra UDI.

Den 27. mars 2015 publiserte SSB rapporten *Barn og unge med innvandrerbakgrunn i barnevernet 2012* (Dyrhaug og Sky 2015). Rapporten sammenligner tre grupper; innvandrere, norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre og barn og unge uten innvandrerbakgrunn. Inkludert i gruppen innvandrere er enslige mindreårige flyktninger. SSB har også laget en rapport om enslige mindreårige flyktninger med tall for 2007 og 2011 som viser hvem som er i denne gruppen og hvilken kontakt de har med barnevernet (Haugen og Dyrhaug 2014). Alle rapportene inkluderer enslige mindreårige flyktninger, ikke enslige mindreårige asylsøkere. Enslige mindreårige flyktninger omfatter personer som var under 18 år da de kom til Norge som enslige mindreårige asylsøkere, som har søkt asyl, fått oppholdstillatelse og senere er bosatt i Norge på dette grunnlaget.

Per i dag er altså statistikken om mindreårige flyktninger basert på kobling av personer som har kommet som asylsøkere og som har fått opphold og blitt bosatt. SSB har ikke publisert statistikk med kobling av asylbarn i asylmottak og f eks barnevernstatistikk. Svaret på spørsmålet om det lar seg gjøre å koble statistikk om ikke-bosatte og ulike registre, så er svaret altså ennå uvisst. Det er avhengig av at koblingsnøkkelene, det vil si at enten DUF-nummer, D-nummer eller fødselsnummer er på plass i begge registre og at kvaliteten er god.

4.3 Asylbarn, skole- og barnehagestatistikk

Grunnskole

Fra og med 1992 har SSB brukt data fra grunnskolens informasjonssystem (GSI) som grunnlag til utarbeiding av offisiell statistikk over elever i grunnskolen. Den offisielle grunnskolestatistikken i SSB inneholder informasjon om grunnskoleopplæring som foregår etter opplæringsloven. Den inneholder data fra alle grunnskoler; kommunale, interkommunale, fylkeskommunale og statlige skoler, private skoler som er godkjent av Utdanningsdirektoratet (Udir) etter privatskoleloven og private skoler uten tilskudd. I GSI blir det samlet inn data om blant annet elevtall, årstimer, årsverk, spesialundervisning, opplæring av språklige minoriteter, målform, valgfag, skolefritidsordning og leksehjelp. Grunnskolestatistikken er laget på grunnlag av rapportering fra den enkelte skole, hver høst 1. oktober. Enheten i statistikken er den enkelte skole, og ikke elevene. Siden data er aggregert til skolenivå betyr det at vi ikke kan koble informasjon på elevnivå, og skoledata om en enkelt elev eller gruppe av elever sånn som asylbarn er ikke mulig å koble.

Videregående skole

Datagrunnlaget for elever, lærlinger og lære kandidater i videregående opplæring er basert på registerdata fra fylkeskommunenes inntakssystem VIGO. Hovedfunksjonen til VIGO er å administrere inntak til de ulike kurstrinnene i videregående opplæring og å administrere retten til videregående opplæring for innbyggerne i den enkelte fylkeskommune. VIGO omfatter også fagopplæring, det vil si personer som er i lære i bedrift (lærlinger/lære kandidater) og som går opp til fagprøve/kompetanseprøve. Rapportering skjer på individnivå og inkluderer fødselsnummer. Dette gjør at SSB kan påføre andre kjennemerker fra andre registre som for eksempel opplysninger om bosted og innvandrerbakgrunn. Asylsøker er ikke et kjennetegn i statistikken. Avgrensing av ungdom i asylsøkerfasen og deres skolegang i videregående opplæring er dermed ikke tilgjengelig per i dag (jf drøfting av muligheter til å koble registerdata om barn og unge i asylsøkerfasen i delkapittel ovenfor).

Barnehage

SSB publiserer barnehagestatistikk årlig. Statistikken omfatter alle godkjente barnehager, uansett eierforhold. Det gis opplysninger om antall barn i barnehage per 15. desember, institusjoner, ansatte og årsverk. Når det gjelder antall barn rapporteres det om alder og oppholdstid per uke i ordinære barnehager, familiebarnehager og antall barn i åpen barnehage. Det gis opplysninger om antall barn i forhold til antall ansatte og årsverk, og andelen barn i barnehage i forhold til den aktuelle aldersgruppen, f.eks. dekningsgrad for aldersgruppen 1-5 år, som er hovedmålgruppen. Dessuten inneholder statistikken opplysninger om antall barn som er prioritert ved opptak pga. funksjonshemming, antall barn som får tildelt ekstra ressurser og antall minoritetspråklige barn som får tilbud om språkstimulering.

Barnehagestatistikken baserer seg som grunnskolestatistikken på institusjonsnivå, barnehagen, og ikke individnivå. Det er dermed ikke mulig å koble informasjon om forhold i barnehagen slik som f.eks. språkstimulering til det enkelte barn.

4.4 Oppsummering registerstatistikk

Per i dag er det ikke publisert statistikk om asylbarn koblet med andre administrative registre. Det betyr ikke at det ikke kan la seg gjøre. For å få dette til må informasjon i utlendingsdatabasen (UDB) kobles sammen med f.eks. barnevernsstatistikken eller i videregående opplæring ved hjelp av en koblingsnøkkel. Trolig er DUF-nummer veien å gå siden bare 10 prosent av alle asylsøkere (inkludert voksne) har fødselsnummer eller d-nummer. Blant enslige mindreårige asylsøkere er andelen som har et

fødselsnummer eller d-nummer ca. 8 prosent i følge UDI.

Når det gjelder registerstatistikk om asylbarn som går i barnehage eller i grunnskole, er utfordringen av denne statistikken innrapporteres på barnehage- eller skolenivå. Det er derfor per i dag ikke mulig å koble data om asylbarn, eller andre barn, til opplysninger om barnehage- eller skoletilbud på individnivå.

For å bedre statistikken om asylbarn med tiltak i barnevernet foreslår vi at SSB gis i oppdrag og i samarbeid med barneverntjenester i kommuner med asylmottak å utvikle barnevernsstatistikk for barn i asylsøkerfasen. På denne måten vil kunnskapen om omfang og tiltak for denne gruppa kunne oppdateres jevnlig og myndighetene vil få et bedre kunnskapsgrunnlag om de spesielle utfordringene denne gruppa har.

Kapittel 5

Oppsummering og anbefalinger

Å gjennomføre en levestandardundersøkelse blant barn og ungdom i asylsøkerfasen har vært en utfordrende og spennende oppgave. Norge er et av verdens rikeste land og barn som vokser opp i Norge har stort sett høy materiell levestandard, tilgang på barnehage, skoler og fritidsaktiviteter. En analyse av levestandard blant barn i asylsøkerfasen kan derfor fort bli en fortelling om hvor ille og fælt disse barna har det sammenlignet med andre barn i Norge. Vi oppfatter likevel at en levestandardundersøkelse blant barn og unge i asylsøkerfasen må ha til formål å få fram variasjonen i levestandard deres. Det er mange barn og unge som bor i norske mottak som etter forholdene har det bra, men også mange som har en vanskelig hverdag. For at myndighetene skal få et bedre kunnskapsgrunnlag er det derfor viktig å få fram disse nyansene.

Erfaringen fra datainnsamlingen viser at det i prosjektet har vært en spenning mellom det å se den enkeltes asylbarns situasjon i mottak og den enkeltes levestandard på den ene siden og en mer standardisering tilnærming med forhåndsdefinerte spørsmål for å måle omfang, nivå og generaliserbare størrelser om barnas levestandard sammenlignet med barn og unge utenfor mottak. Erfaringen fra det å bruke spørsmålsformuleringer fra internasjonalt validerte måleinstrumenter (som SDQ) har vært ambivalente. Noen av spørsmålene var, til tross for oversettelse og tolk, vanskelige å forstå. Forskerne opplevde også at det kunne være vanskelig å stille spørsmålene. Analyse av dataene viser at den interne validiteten i deler av spørreskjemaet er lav, spesielt gjelder dette spørsmål om adferdsproblemer (Berg og Tronstad 2015). Analysene underbygger dermed erfaringen fra barna og forskerne om med at deler av spørreskjemaet ikke egnet seg så godt. Vår anbefaling er dermed at man i eventuelle framtidige levestandardundersøkelser vurderer om det finnes alternative måle- og screeningsverktøy som er bedre egnet til å fange asylbarns muligheter og vansker.

For å besvare alle problemstillingene innenfor dette prosjektet har vi som vist i dette kapittelet samlet inn mye egne data (kvalitative data og kvantitative data) men også utnyttet eksisterende registerdata fra UDI. Allerede tidlig i prosjektet, kort tid etter kontraktssignering, ble det klart at oppdragsgiver hadde høyere forventninger til hva administrative registerdata kunne bidra av informasjon om sektormyndighetene, for

eksempel barnevern, enn hva som var lovet fra vår side og hva som er og var tilgjengelig (jf. kapittel 4). En lærdom fra dette prosjektet er at myndighetene etterspør mer offisiell statistikk om asylbarn.

En anbefaling fra dette prosjektet er derfor å bedre statistikken om asylbarn med tiltak i barnevernet. Vi foreslår at SSB gis i oppdrag, og i samarbeid med barneverntjenester i kommuner med asylmottak, å utvikle barnevernsstatistikk for barn i asylsøkerfasen. På denne måten vil kunnskapen om omfang og tiltak for denne gruppa kunne oppdateres jevnlig og myndighetene vil få et bedre kunnskapsgrunnlag om de spesielle utfordringene denne gruppa har.

Som en overordnet anbefaling mener vi det er viktig at det gjennomføres jevnlige levekårsundersøkelser med fokus på barn i asylsøkerfasen. Barneperspektiver må stå i fokus, samtidig som det er viktig at også mottakssystem, omsorgssenter og sektor-myndigheter får anledning til å uttale seg. Det er også viktig å understreke at levekårsundersøkelsens form må ta utgangspunkt i målgruppas situasjon, forutsetninger og behov. Barn i asylsøkerfasen befinner seg i en sårbar situasjon, der tillit og trygghet er helt avgjørende for å få barn i tale. Dette får konsekvenser for datainnsamlingens form. Erfaringene fra denne første levekårsundersøkelsen tilsier at bruk av profesjonelle tolker er viktig og at det legges inn tilstrekkelig tid i selve intervjusituasjonen. Vår anbefaling er at det samles inn både kvalitative og kvantitative data, men at gjennomføringen av den kvantitative delen skjer i form av intervjuer – ikke i form av egenutfylling av skjema.

Helt til slutt vil vi understreke at gjennomføringen av en levekårsundersøkelse om dette er både krevende og tidkrevende – metodisk, etisk og faglig. Denne første levekårsundersøkelsen har høstet erfaringer som tilsier at kostnadsrammen bør økes. Det handler både om at det har vært mange ulike delundersøkelser og at gruppa undersøkelsen omhandler er i en sårbar situasjon, noe som forutsetter at det må legges ekstra stor vekt på å skape trygghet og tillit i selve intervjusituasjonen. I tillegg kommer de språklige utfordringene, som gjør at oversetting og bruk av tolk vil være regel mer enn unntak – både når det gjelder intervjuene med barn/unge og med foreldre. Den økonomiske rammen som var stilt til disposisjon i denne første levekårsundersøkelsen tilsvarer til sammen ca to årsverk, pluss direkteutgifter til tolk, oversetting og reiseutgifter i forbindelse med datainnsamling på mottak og omsorgssenter. For å gjennomføre undersøkelsen på en forsvarlig måte, har forskningsinstitusjonene bidratt med en betydelig egeninnsats. I framtidige levekårsundersøkelser er det viktig at den økonomiske rammen som stilles til rådighet er realistisk.

Referanser

- Andenæs, A. (1996). *Foreldre og barn i forandring*. Oslo: Pedagogisk Forum.
- Bache-Hansen, E. (2009). *Barn*. Hentet fra <http://etikkom.no/FBIB/Temaer>
- Barstad, A. (2014). *Levekår og livskvalitet. Vitenskapen om hvordan vi har det*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Berg, B. (2011). «Lost in translation?» Om kulturell brobygging og bruk av tolk som kommunikasjons hjelpemiddel». I B. Berg, & T.A. Ask (Red.), *Minoritetsperspektiver i sosialt arbeid* (223-247). Oslo: Universitetsforlaget.
- Berg, B., & Söderström, S. (2012). «Bruk av tolk i vanskelige kommunikasjons-situasjoner. I:
- Berg, B. (red): *Innvandring og funksjonshemming. Minoritetsfamilier i møte med tjenesteapparatet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Clark, A., Kjørholt, A.T., & Moss, P. (2005). *Beyond Listening. Children's perspectives on early childhood services*. Bristol: The Policy Press
- Djuve, A.B, E. Gulløy, H. C. Kavli og F. Berglund. (2009) *Datafangst når minoritetsbefolkningen er målgruppe*. Fafo-rapport 2009:24.
- Dyrhaug, T & V. Sky (2015). *Barn og unge med innvandrerbakgrunn i barnevernet 2012*. Statistisk sentralbyrå, Rapporter 2015/16.
- Fazel, M., Reed, V. R., Panter-Brick, C. and Stein, A. (2012). Mental health of displaced and refugee children resettled in high income countries. Risk and protective factors. *Lancet* 2012, 379: 266-282.
- Goodman R (1997) The Strengths and Difficulties Questionnaire: A Research Note. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, **38**, 581-586.
- Gulløy, E (2008). *Levekår blant innvandrere. Dokumentasjonsrapport*. Statistisk sentralbyrå, Notater 2008/5.
- Haugen, J.Å. & Dyrhaug, T. (2014): *Enslige mindreårige flyktninger i barnevernet i 2011*, Rapporter 2014/7. Statistisk sentralbyrå
- Haugen, G.M.D. (2007). *Divorce and Post-divorce Family practice: The Perspectives of Children and Young People* (Doktorgradsavhandling), Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse, NTNU, Trondheim.
- Haugen, G.M.D. (2008). «Incorporating children's perspectives into family sociology: dilemmas and potentialities». *Barn*, 26(1), 27-41.
- Haugen, G.M.D, Paulsen, V., & Berg, B. (2012). *Foreldre og barns erfaringer i møte med barneverntjenesten i Trondheim kommune*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning
- Heyerdahl, S. (2003). "SDQ – Strength and Difficulties Questionnaire: En orientering om et nytt spørreskjema for kartlegging av mental helse hos barn og unge, brukt i UNGHUBRO, OPPHED og TROFINN". *Norsk Epidemiologi* 2003, 13 (1), 127-135.
- Heyerdahl, S., Kvernmo, S., & Wichstrøm, L. (2004). Self-reported behavioural/emotional problems in Norwegian adolescents from multiethnic areas. *European Child &*

- Adolescent Psychiatry*, 13(2), 64-72.
- IMDi (2007). *Fastleger og tolketjenester* (IMDi- rapport nr. 6/2007). Oslo: Integrerings- og mangfoldsdirektoratet.
- IMDi (2008). *Bruk av tolker i barnevernet*. (IMDI- rapport nr. 5/2008). Oslo: Integrerings- og mangfoldsdirektoratet.
- Kale, E. (2006). «Vi tar det vi har». Om bruk av tolk i helsevesenet i Oslo. *En spørreundersøkelse*. Oslo: NAKMI.
- Kornør, H. & Heyerdahl, S. (2014). Psychometric properties of the Norwegian version of Strengths and Difficulties Questionnaire, teacher report (SDQ-T). *PsykTestBarn*, 2:5.
- Kjørholt, A.T. (2010). *Barn som nye samfunnsborgere – til barnets beste?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Oppedal, B., Røysamb, E., & Heyerdahl, S. (2005). Ethnic group, acculturation, and psychiatric problems in young immigrants. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 46(6), 646-660
- Qvortrup, J., Bardy, M., Sgritta, G., & Winterberger, H. (1994). *Childhood matters. Social Theory, Practice and Politics*. Aldershot: Avebury.
- Vassenden, K (2010). "Datagrunnlaget", kap 8. i Henriksen, Kristin, Lars Østby og Dag Ellingsen (red.) (2010): *Innvandring og innvandrere 2010*, Statistiske analyser nr. 119, Statistisk sentralbyrå.
- Rescorla L. et al. (2013). Cross-informant agreement between parent-reported and adolescent self-reported problems in 25 societies. *Journal of clinical child and adolescent psychology* 42 (2), 262-273.

Vedlegg

1. Søknad til Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsfag og humaniora (NESH)
2. Godkjenning fra NESH
3. Godkjenning fra personvernombudet for forskning (NSD)
4. Godkjenning fra Utlendingsdirektoratet (UDI)
5. Informasjonsskriv om levekårsundersøkelsen til barn og foreldre
6. Spørreskjema – breddekartleggingen til barn og unge
7. Spørreskjema – web-survey til alle mottak
8. Spørreskjema – web-survey til skoleetaten i alle vertskommuner
9. Spørreskjema – web-survey til kommunehelsetjenesten i alle vertskommuner
10. Spørreskjema – web-survey til barnevernstjenesten i alle vertskommuner

Vedlegg 1

1. Søknad til Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsfag og humaniora (NESH)

Den nasjonale forskningsetiske komiteen for
samfunnsvitenskap og humaniora - NESH
Kongens gate 14
0153 Oslo

E-post: berit.berg@svt.ntnu.no
Telefon: +47 982 91 182
Dato: 10.02.2014
Journalnummer: 18/14/1008/2525
Deres referanse: 2014/9

Utvikling og gjennomføring av levekårsundersøkelse av barn i asylsøkerfasen – vurdering av forskningsetiske utfordringer

Det vises til samtaler med Hallvard Fossheim for å forberede denne saken til NESH. Saken gjelder vurdering av forskningsetiske sider ved prosjektet «Utvikling og gjennomføring av levekårsundersøkelse av barn i asylsøkerfasen». Prosjektet er initiert og finansiert av Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD), med delfinansiering fra Justisdepartementet. Forskningsprosjektet har en prosjektperiode på ett og et halvt år og skal avsluttes innen 1. juni 2015. Ansvarlig for gjennomføringen er NTNU Samfunnsforskning, med Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) og Høgskolen i Nord-Trøndelag (HiNT) som samarbeidspartnere. Prosjektleder er professor og forskningssjef Berit Berg ved NTNU Samfunnsforskning.

I det følgende vil vi kort oppsummere hva prosjektet går ut på. For en fullstendig gjennomgang vises det til prosjektbeskrivelsen for prosjektet (Vedlegg 1). Vi vil deretter løfte fram det vi vurderer som forskningsetiske utfordringene i prosjektet og beskrive og drøfte hvordan disse vil bli håndtert metodisk og rent praktisk. Også her vises det til vedlegg for en mer detaljert gjennomgang.

Prosjektets mål og problemstillinger

Oppdragsgiver (BLD) har formulert et todelt siktemål med prosjektet:

Å utvikle et design for en levekårsundersøkelse med barn i asylsøkerfasen som målgruppe. Gjennomføre første levekårsundersøkelse for gruppen.

Målgruppen for levekårsundersøkelsen omfatter alle barn under 18 år som er asylsøkere, både de som lever med omsorgspersoner og enslige mindreårige asylsøkere. Sistnevnte gruppe omfatter barn som tilbys opphold i omsorgssenter drevet av Barne-, familie- og ungdomsetaten (Bufetat) og barn som bor i asylmottak

eller avdelinger for enslige mindreårige drevet av driftsoperatører på vegne av Utlendingsdirektoratet (UDI). Formålet med levekårsundersøkelsen er å kartlegge og identifisere omfanget og kvaliteten av tiltak og tjenester til barn i asylsøkerfasen, herunder både lovpålagte oppgaver og andre offentlige tjenester fra sektormyndigheter, og tilbud som gis fra utlendingsmyndighetene eller barnevernet som en del av botilbudet.

Spenningen mellom flyktningfaglige og barnefaglige hensyn i asylsaker som vedrører barn, er en del av bakteppet for prosjektet. Asylpolitikken er hjemlet i blant annet FNs flyktningkonvensjon og Utlendingsloven, mens reguleringer på det barnefaglige feltet er hjemlet i FNs barnekonvensjon, Barneloven og Barnevernloven. Et sentralt spørsmål er hvordan «barnets beste» blir forstått og vurdert og hvilken vekt dette skal tillegges i asylprosessen. Dette er spørsmål som er drøftet inngående i stortingsmeldingen *Barn på flukt* (Meld. St. 27, 2011-12).

Levekårsprosjektet er en del av oppfølgingen av denne stortingsmeldingen. I tiltak 6 heter det:

Det er et mål at barna skal være i fysisk aktivitet og at de skal tilegne seg ferdigheter gjennom forskjellige aktiviteter. Regjeringen vil følge med på barnas levekår i mottak, herunder hvordan ulike offentlige tjenester som helse og barnevern ivaretar barna. Regjeringen vil ta initiativ til at situasjonen til barn i mottak kartlegges og evalueres med jevne mellomrom.

Prosjektet har også en klar kobling til utredningen *I velferdsstatens venterom* (NOU 2011:10), hvor asylbarns situasjon er detaljert beskrevet og drøftet. I prosjektet skal vi ikke inn i de juridiske vurderingene, men vi skal bidra til å skape et kunnskapsgrunnlag når det gjelder barns situasjon som i neste omgang vil kunne brukes både politisk, juridisk og faglig. Kunnskap om gruppa vil også kunne brukes til å bedre den daglige omsorgssituasjonen for barn i målgruppa.

Levekårsundersøkelsen skal belyse ulike problemstillinger på områder som berører barn i asylsøkerfasen. Barns egne synspunkter skal være en del av levekårsundersøkelsen. Følgende tema skal belyses:

- Omsorgssituasjon
- Boforhold
- Oppfølging (helse, barnehage/skole, samarbeid med andre instanser)
- Aktivitetstilbud
- Sosiale nettverk
- Informasjon og medbestemmelse

Det vises til prosjektbeskrivelsen (vedlegg 1) for en detaljert gjennomgang av problemstillingene.

Datakilder og forskningsmetoder

Levekårsundersøkelsen som skal designes skal kartlegge situasjonen for barn i asylsøkerfasen, men fra oppdragsgiver er det også en klar ambisjon om å kunne evaluere utviklingen for barn i norske mottak over tid. I dette ligger det en føring på at undersøkelsen skal være representativt og med mulighet for å sammenligne situasjonen på et senere tidspunkt. Formålet med prosjektet og problestillignene som skisseres tilsier at ulike metoder og ulike datakilder må benyttes. For en detaljert gjennomgang vises det til vedlegg 2, som gir en detaljert oversikt over hva slags data som skal innhentes. Notatet inneholder også en oversikt over utvalg og databehandling. På overskriftsnivå vil vi i prosjektet benytte følgende datakilder:

1. Registerdata
2. Levekårsundersøkelse, kvantitativ del (basert på ansikt til ansiktintervjuer)
3. Levekårsundersøkelse, kvalitativ del (basert på intervjuer, fokusgrupper, observasjon)
4. Web-survey (til alle asylmottak/omsorgssenter)

De ulike datakildene vil bidra til å bringe fram ulike typer kunnskap og tjene ulike formål. *Registerdataene* vil kunne brukes til tverrsnittsanalyser av asylsøkere som bor på et asylmottak eller omsorgssenter på et gitt tidspunkt. Vi vil her benytte eksisterende registerdata fra UDI med informasjon om både mottak og beboere. Prosjektet har hatt tett kontakt med UDI for å drøfte muligheter og begrensninger som ligger i registrene. Gitt de nødvendige tilrådninger (fra NESH og NSD) vil de være behjelpelig med tilrettelegging av registerundersøkelsen. Registerdataene vil også benyttes for å utarbeide en utvalgsplan for levekårsundersøkelsen.

Når det gjelder det som i prosjektbeskrivelsen er omtalt som *Levekårsundersøkelsen*, er denne todelt. Første del er kvantitative intervjuer med et nettoutvalg på 200 barn og unge i asylmottak og omsorgssenter. Intervjuene vil være ansikt til ansikt intervjuer med utgangspunkt i et spørreskjema bestående av et panel av spørsmål og påstander fra det validerte *Strength and Difficulties Questionnaire (SDQ)*. Skjemaet omfatter blant annet unges adferdsproblemer og relasjoner til jevn gamle. SDQ er oversatt til en rekke språk deriblant norsk. Det har vært benyttet i en rekke norske studier på barn og unge. Eksempler på dette er ungdomsundersøkelsene (i Oslo, Hedmark/Oppland, Troms/Finnmark) *Barn i Bergen* og *Tidlig trygg* i Trondheim. Spørreskjemaet er

oversatt til en rekke språk og det er også benyttet i studier av barns levekår i asylmottak i henholdsvis Danmark og Nederland. Spørsmålene er supplert med spørsmål som er ment å fange opp den særegne situasjonen asylbarn befinner seg i (vedlegg 3). Skjemaet vil bli oversatt til barnas morsmål. I tillegg vil vi ha tolk tilgjengelig dersom det er behov for ytterligere språklig bistand underveis.

Den andre delen av levekårsundersøkelsen er en kvalitativ studie av barn, foreldre og ansatte. I denne delen av undersøkelsen vil vi benytte individuelle intervjuer, fokusgruppeintervjuer og observasjon. Det er utarbeidet intervjuguider/temalister for intervjuer med de ulike informantgruppene (vedlegg 4). De yngste barna (0-6 år) vil ikke bli intervjuet, men forsker vil intervju foreldre og andre i nettverket rundt dem og be foreldre om samtykke til å observere barn i naturlige situasjoner (på asylmottakenes barnebaser, i barnehagen, hjemme eller på andre steder foreldre og barne opplever som trygge). Både samtaler med de større barna og observasjon av de yngste vil bli gjennomført av forskere med særlig kompetanse på området. Forskerteamet som skal gjennomføre denne delen av undersøkelsen har omfattende barnefaglig/sosialfaglig kompetanse, i tillegg til lang erfaring som forskere innenfor asylfeltet. Det vises for øvrig til Kirsten Lauritsens gjennomgang av dette (vedlegg 5). Når det gjelder de etiske overveielserne, personvernet og samtykkeproblematikken, kommer vi tilbake til dette.

Den siste datakilden i prosjektet er en *web-survey* til alle asylmottak og omsorgssenter for enslige mindreårige flyktninger. Formålet med denne surveyen er å kartlegge konteksten for barn og unge som bor på mottak/i omsorgssenter. Dette vil blant annet dreie seg om boforhold, skolegang, aktivitetstilbud – samt informasjon om tilgang til offentlige tjenestetilbud og bistand fra lokalsamfunn og frivillige organisasjoner.

Datakildene vil supplere hverandre og vil på ulike måter bidra til å belyse asylbarns levekår. Metodene som benyttes vurderes å være robuste og egnet til å benyttes i framtidige levekårsundersøkelser, slik det er lagt opp til fra oppdragsgivers side. Ved å kombinere kvantitative og kvalitative metoder mener vi opplegget vil gi oss et representativt bilde, samtidig som «dypdykkene» vil få fram erfaringer og sammenhenger som kan bidra til økt forståelse.

Forskningsetiske utfordringer

Vi har allerede berørt flere etiske utfordringer som et prosjekt som dette representerer. Forskning på barn representerer i seg selv en etisk utfordring. Barn og unge regnes som en sårbar gruppe – både rent allment og ikke minst barn og unge som

befinner seg i en asylsøkersituasjon (jfr. blant annet EUs mottaksdirektiv). Når vi likevel mener det er viktig å inkludere barna i selve undersøkelsen, er det for å sikre at deres perspektiver på egen situasjon kommer tydelig fram. For å kunne ivareta barns interesser og sikre hensynet til «barnets beste» trengs det inngående kjennskap til hvordan barn i ulike livssituasjoner har det – ikke bare forstått og fortolket gjennom voksne. I forskning på sårbare grupper (som barn) og personer i sårbare situasjoner (som asylsøkere) er det imidlertid viktig å være særlig oppmeksom på de etiske utfordringene. Dette handler både om å unngå at man forsterker sårbarheten, og det handler om å være ekstra på vakt for å unngå at personene som inngår i undersøkelsen opplever at de blir utsatt for noen form for press – direkte eller indirekte.

Asylsøkersituasjonen indikerer at både voksne og barn har vært utsatt for dramatiske hendelser og traumatiske erfaringer før de er kommet til Norge. Samtidig representerer selve asylsøkertilværelsen usikkerhet og stress. I tillegg til dette kommer språkproblemer, informasjonsproblemer og mangelfull kjennskap til det norske systemet. Mange kommer fra samfunn der de ikke kan stole på offentlige myndigheter, og vi må anta at de færreste har vært involvert i forskning. Dette stiller store krav til informasjonsformidlingen – både innholdsmessig, språklig og når det gjelder det formidlingsmessige. Følgende er gjort for å møte disse utfordringene:

- All informasjon til foreldre og barn vil bli formidlet både muntlig og skriftlig.
- All skriftlig informasjon om prosjektet vil foreligge på informantenes morsmål, og det vil bli benyttet profesjonelle tolker i alle samtaler der barn/unge eller foreldre ikke snakker godt norsk eller engelsk.
- Formidling av informasjon til barn vil bli tilrettelagt ut fra barnets alder.
- Intervjuer/samtaler med barn og unge vil bli gjennomført av forskere som har erfaring med å intervju/snakke med barn.
- Barn under 6 år vil ikke bli intervjuet, men vi vil forsøke å tilrettelegge for observasjon av barn på asylmottaket (barnebaser), i barnehage eller i andre naturlige situasjoner. Observasjon av barn vil kun skje etter informert samtykke fra foreldre.

I tillegg til disse spesielle hensynene, vil prosjektet selvsagt også oppfylle generelle forskningsetiske bestemmelser knyttet til informert samtykke, konfidensialitet og frivillighet (vedlegg 6 og 7). Som en oppsummering av hvordan prosjektet er planlagt gjennomført legger vi ved en skjematisk oversikt over våre datakilder og metoder (vedlegg 8).

Parallelt med at denne saken fremmes for NESH, er prosjektet meldt til NSD. Vi er også i løpende kontakt med UDI, som har egne retningslinjer for forskning som berører

asylsøkere og asylmottak. Framgangsmåten som her er beskrevet er i samsvar med deres anbefalinger. Dersom det er behov for ytterligere informasjon, kan undertegnede kontaktes på telefon (982 91 182) eller epost (berit.berg@svt.ntnu.no). Vi er også innstilt på å presentere prosjektet for NESH (og svare på spørsmål), dersom vi blir gitt anledning til dette.

Med vennlig hilsen

Berit Berg
Prosjektleder

Oversikt over vedlegg

1. Prosjektbeskrivelse – Utvikling og gjennomføring av levekårsundersøkelse av barn i asylfasen
2. Notat vedrørende datakilder, databehandling og lagring
3. Spørreskjema – Kvantitativ del av levekårsundersøkelsen
4. Temaliste – Kvalitativ del av levekårsundersøkelsen
5. Notat fra Kirsten Lauritsen vedrørende samtaler med barn
6.
 - a. Informasjonsskriv til foreldre og barn under 16 år
 - b. Informasjonsskriv til barn over 16 år
 - c. Informasjonsskriv til ansatte i tjenesteapparatet
 - d. Informasjonsskriv til mottaksledere og ledere i omsorgssentre
7.
 - a. Samtykkeerklæring til foreldre og barn under 16 år
 - b. Samtykkeerklæring til barn over 16 år
8. Oversikt over problemstillinger og datakilder

2. Godkjenning fra NESH

Vedlegg 2

Professor/forskningssjef Berit Berg
Institutt for sosialt arbeid og helsevitenskap, NTNU
/Mangfold og inkludering, NTNU Samfunnsforskning
berit.berg@svt.ntnu.no

Vår ref.: 2014/9

Dato: 17.03.2014

Utvikling og gjennomføring av levekårsundersøkelse av barn i asylsøkerfasen

Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) er et rådgivende organ i forskningsetikk innen sine fagområder, og skal blant annet gi råd og anbefalinger i konkrete saker som forelegges komiteen.

NESH mottok 6. januar 2014 en henvendelse fra prosjektleder Berit Berg (SVT, NTNU) om prosjektet "Utvikling og gjennomføring av levekårsundersøkelse av barn i asylsøkerfasen". NESH inviterte Berit Berg og Kristian Tronstad til å informere komiteen om prosjektet i møtet 25. februar 2014. I det følgende presenteres først prosjektet, før komiteens spesifikke og mer generelle tilbakemeldinger og anbefalinger listes.

Bakgrunn

Prosjektet har fire hoveddeler.

1. Bruk av registerdata fra UDI vil anvende informasjon om både mottak og beboere. Disse vil kunne brukes til tverrsnittsanalyser av asylsøkere som bor på et asylmottak eller omsorgssenter på et gitt tidspunkt. Slike deskriptive analyser skal bidra til å sammenligne levekårene over tid.
2. En kvantitativ del av levekårsundersøkelsen er basert på ansikt til ansikt-intervjuer med ca 200 asylsøkerbarn mellom 6-18 år, samt en undersøkelse blant samtlige mottaksledere og ledere i omsorgssentre for mindreårige. For de minste barna blir det ikke gjennomført intervju, men det kan være aktuelt med observasjoner og samtaler rundt tema som barna er opptatt av og introduserer selv. Intervjuene med asylsøkerbarna vil ta utgangspunkt i et spørreskjema bestående av et panel av spørsmål og påstander fra det validerte Strength and difficulties questionnaire (SDQ). Skjemaet omfatter bl.a. unges adferdsproblemer og relasjoner til jevnagale.

3. En kvalitativ del av levekårsundersøkelsen er basert på intervjuer, fokusgrupper og observasjon. Denne delen av undersøkelsen vil baseres på kvalitative intervjuer med et større utvalg av informanter fra tre hovedkategorier: (i) asylsøkerbarn, (ii) fagpersoner og (iii) barnas familie og andre voksne uformelle støttepersoner og omsorgspersoner. Det er planlagt å intervju ca. 20 asylsøkerbarn. Både samtaler med de større barna og observasjon av de yngste vil bli gjennomført av forskere med særlig kompetanse på området. Forskerteamet som skal gjennomføre denne delen av undersøkelsen har omfattende barnefaglig/sosialfaglig kompetanse, i tillegg til lang erfaring som forskere innenfor asylfeltet.
4. En web-basert survey har form av at et elektronisk skjema sendes til samtlige mottak og omsorgssentre. Formålet med surveyen er å kartlegge konteksten for barn og unge som bor på mottak/i omsorgssenter.

Vurdering

Komiteens hovedvurdering av denne saken kan oppsummeres i tre punkter.

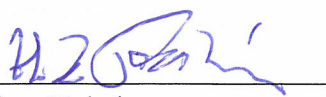
1. For det første er det åpenbart at forskning på denne gruppen byr på ekstreme utfordringer, ikke minst mht å gjøre alt som kan gjøres for at samtykkene skal være både informerte og frivillige. Barn som er asylsøkere, og som for enkeltes vedkommende i tillegg kan ha gjennomlevd traumatiske hendelser før oppnådd asylsøkerstatus, kan ses som tilhørende inntil flere utsatte grupper samtidig.
2. For det andre synes det like åpenbart at god, forsvarlig forskning på levekårene til barn i asylsøkerfasen er av stor betydning. Nettopp den vanskelige situasjonen de befinner seg i, gjør det maktpåliggende at hjelp, tiltak og politiske avgjørelser treffes på informert grunnlag som kan bidra til å gjøre deres situasjon så god som råd er.
3. For det tredje er det komiteens klare inntrykk at både den innsendte dokumentasjonen og forskernes egne presentasjoner vitner om bred erfaring med og svært grundig refleksjon rundt de utfordringene denne forskningen byr på.

På dette grunnlag vil NESH anbefale gjennomføring av dette forskningsprosjektet. Komiteen har samtidig enkelte momenter som man tillater seg å minne om til sist i denne uttalelsen, ikke fordi man har grunn til å tro at forskerne i dette tilfellet ikke kjenner til og er klar over dem, men fordi de er sentrale momenter som ikke er eksplisitt nevnt i den oversendte dokumentasjonen.

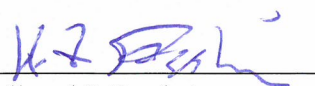
- *Uforutsett kunnskap.* I forskning av denne typen kan man få informasjon som man i utgangspunktet ikke hadde spurt om—for eksempel om barna man intervjuer, eller om tredjepersoner som de nevner og som ikke selv har samtykket til forskningen. Det kan for eksempel dreie seg om viten om en helt uakseptabel livssituasjon, eller om forestående kriminelle handlinger. For slike tilfeller er det å anbefale at forskerne har nedfelt en strategi for hvordan man møter dem.

- *Kompleks ufrihet.* Barn er som regel i en situasjon der de er underordnet foresatte. Det kan være umulig å sikre den opplevde frivilligheten ved forskningsdeltakelsen helt, gitt at livssituasjonen man befinner seg i består i å avvente muligheten for opphold og kjennskapet til forskjellige instanser (forskere, forvaltning, senterdrift osv) ikke alltid vil være like klart. Om barnet fra foresattes side får inntrykk av at deltakelse er påkrevet pga slik usikkerhet mht hva deltakelse kan bety for mulig oppholdstillatelse, eller om barnet føler at han eller hun er ansvarlig for dette, vil det både kunne undergrave et samtykkes frivillighet og skape en vond eller uønsket situasjon for barnet. Kulturelle forskjeller kan selvsagt også gjøre tolkningen av slike mulige situasjoner mer krevende for forskeren.
- *Nektelsesrett.* Også i situasjoner der barnet ikke har full samtykkekompetanse, har barnet alltid en nektelsesrett. Denne kan også uttrykkes ved f eks kroppsspråk. Generelt er det å anbefale at situasjoner som kan danne grunnlag for å avbryte observasjon eller interaksjon, også er indikert i prosjektbeskrivelsen.
- *Tolker.* Tolkens stilling er sentral og kompleks i intervju- og kommunikasjonssituasjoner der forskeren ikke mestrer forskningsdeltakernes språk. En mulig utfordring kan i enkelte tilfeller være at en tolk har tilhørighet i samme miljø som den som intervjues. Dette kan bidra til en opplevd ufrihet (f eks hvis tolk og forskningsdeltaker senere møtes i andre kontekster, eller hvis tolken har en sentral posisjon i miljøet). Situasjonen kan bli desto mer krevende dersom informasjonen som er delt, angår sensitive temaer.

På vegne av Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora,

for Bjørn Hvinden

Komiteleder, Den nasjonale forskningsetiske
komité for samfunnsvitenskap og humaniora

Hallvard J. Fossheim
Sekretariatsleder, Den nasjonale forskningsetiske
komité for samfunnsvitenskap og humaniora

Kopi: UDI v/Rachel Elisabeth Eide (ree@udi.no)

3. Godkjenning fra personvernombudet for forskning (NSD)

Vedlegg 3

Berit Berg
NTNU Samfunnsforskning AS
Dragvoll Allé 38 B
7491 TRONDHEIM

Vår dato: 03.04.2014

Vår ref: 37582 / 3 / KH

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 11.02.2014. All nødvendig informasjon om prosjektet forelå i sin helhet 31.03.2014. Meldingen gjelder prosjektet:

37582	<i>Utvikling og gjennomføring av levekårsundersøkelse av barn i asylsøkerfasen</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>NTNU Samfunnsforskning AS, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Berit Berg</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 01.06.2015, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Kjersti Haugstvedt

Kontaktperson: Kjersti Haugstvedt tlf: 55 58 29 53

Vedlegg: Prosjektvurdering

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no
TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no
TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@svt.uit.no

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 37582

Prosjektet er et oppdrag fra Barne-, inkluderings- og likestillingsdepartementet, med delfinansiering fra Justisdepartementet.

Målsetningen med oppdraget er todelt:

1. Identifisere aktuelle problemstillinger og utarbeide design for levekårsundersøkelse som departementer kan ta i bruk jevnlig for å innhente kunnskap om levekår for målgruppen.
2. Gjennomføre første levekårsundersøkelse for målgruppen.

Formålet er å gi et representativt bilde av levekårene for alle asylbarn i Norge.

Studien ledes av NTNU Samfunnsforskning. Gjennomføringen skjer i samarbeid med NIBR og HiNT, hvor NIBR vil ha hovedansvar for de kvantitative delene av prosjektet, mens NTNU Samfunnsforskning og HiNT vil ha hovedansvar for den kvalitative datainnsamlingen. Det vil være et tett samarbeid mellom institusjonene i alle delene av prosjektet. Personvernombudet legger til grunn at ansvarsfordelingen formelt er avklart, og anbefaler at det utarbeides en avtale som omfatter ansvarsfordeling, ansvarsstruktur, hvem som initierer prosjektet, bruk av data, eventuelt eierskap.

Kvalitative data innhentes fra et utvalg norske asylmottak. Prosjekt i asylmottak skal ha godkjenning fra UDI. Personvernombudet forutsetter at slik godkjenning foreligger før oppstart.

Prosjektet har fire hoveddeler:

1. Registeranalyse av data fra UDI om både mottak og beboere.
2. Ansikt - til - ansikt intervjuer med 200 asylsøkerbarn i alderen 6-18 år, samt undersøkelse av mottaksledere og ledere i omsorgssentre for mindreårige.
3. Intervjuer, fokusgrupper av fagpersoner, barnas familie, og øvrig tjenesteapparat, og observasjon av asylsøkerbarn som er under skolealder (0-6 år).
4. Websurvey blant 100 mottaksledere og ledere av omsorgssentre for å kartlegge kontekst for barn og unge som bor der. Svar fra websurvey vil bli koblet til registerdataundersøkelsen.

Registerdata fra UDI anvendes til to formål. Det skal gjøres en tversnittanalyse av asylsøkere som bor på norske mottak på et gitt tidspunkt, i tillegg vil data anvendes til å lage en utvalgsplan. Data vil ikke bli brukt til å velge barn til undersøkelsen, men til å velge mottak som skal forespørres om deltakelse. UDI vil opprette en koblingsnøkkel som gjør at man kan se på familiekonstellasjoner og at uttrekk av data på ulike tidspunkt kan sammenlignes. Koblingsnøkkel vil være basert på kryptert DUF-nummer. DUF-nummer erstattes med et løpenummer for personer og familie. Forskerne mottar avidentifiserte data. Registreringen vil inneholde informasjon om hvilket mottak respondenten bor på og et løpenummer som sikrer at hvert skjema representerer en person. Opplysningene kan betegnes som indirekte personidentifiserbare.

Under forutsetning av at UDI finner at det kan innvilges dispensasjon fra taushetsplikten for utlevering av data,

finner personvernombudet at data kan behandles med hjemmel i personopplysningsloven §§ 8 d) og 9 h). Behandlingen er nødvendig for det vitenskapelige formålet. Ulempen er redusert ved at opplysningene vil være avidentifiserte, samt at behandlingstiden kun er i noe overkant av ett år. Vi viser samtidig til at prosjektet er vurdert av Den nasjonale forskningsetiske komité for humaniora og samfunnsfag (NESH) som finner å kunne anbefale gjennomføringen av prosjektet.

De øvrige delene av prosjektet vil være basert på de registrertes samtykke.

INFORMASJON OG SAMTYKKE

Rekrutteringen av utvalget vil skje gjennom mottakene som vil videreformidle forespørsel om deltakelse på vegne av forskerne. Det er utformet informasjonsskriv til de ulike utvalgsgruppene. Personvernombudet finner skrivene tilfredsstillende utformet, forutsatt en mindre endring i skrivet til de minste barnas foreldre, jf. e-post 01.04.14, og under forutsetning av at det i skrivet til dem som skal besvare websurvey opplyses at besvarelsene kobles til registerdata om det enkelte mottak.

For barn under 16 år innhentes samtykke fra foreldre i tillegg til samtykke fra barnet. Når det gjelder unge i alderen 16-18 år er det av vesentlig betydning at de har anledning til å beskrive sine erfaringer ved å bo i mottak, som kan være annerledes enn de voksnes erfaringer. Forutsetningen må være at den enkelte anses å kunne forstå innholdet i forespørselen, at de er godt informert om betydningen av å delta, samt at deltakelsen ikke har noen direkte fordeler for dem eller familien. Vi viser også til NESH sin uttalelse vedrørende informasjonsformidling til deltakerne i studien.

DATA

Datamaterialet innhentes via spørreskjema, intervju, observasjon og registerdata. Om barna innhentes bakgrunnsopplysninger, samt opplysninger om omsorg, tilknytning til barnehage/skole, aktivitetstilbud, sosiale nettverk og medbestemmelse. Spørreskjema vil bestå av enkle spørsmål og påstander fra det validerte Strength and difficulties questionnaire (SDQ) beregnet på barn og unge. Dette for å avdekke hvordan barna/ungdommene har det. Spørsmålsformuleringer og språk vil tilpasses barnas alder og intervjuene vil foregå ved hjelp av tolk.

Det vil innhentes sensitive opplysninger i henhold til personopplysningsloven § 2 nr. 8 a og c.

Personvernombudet viser til NESH sin vurdering av prosjektet og legger til grunn at prosjektet utarbeider planer for håndtering av uforutsett kunnskap.

Personvernombudet legger til grunn at det verken gjennom intervju med personale, eller gjennom websurvey innhentes opplysninger om konkrete barn eller unge, og at taushetsplikten ikke er til hinder for den behandling av opplysninger som finner sted.

INFORMASJONSSIKKERHET

Datamaterialet lagres på et eget område på en lokal server på NTNU og NIBR. Bare prosjektleder og prosjektmedarbeidere har tilgang til dette området. Personvernombudet forutsetter at data krypteres og behandles i tråd med NTNU samfunnsforskning og NIBR sine retningslinjer for datasikkerhet og i henhold til personopplysningsloven § 13.

Personvernombudet legger til grunn at det inngås databehandleravtaler mellom databehandlingsansvarlig og databehandler, jf. personopplysningsloven § 15.

PROSJEKTMEDARBEIDERE

Berit Berg, NTNU Samfunnsforskning

Marko Valenta, NTNU Samfunnsforskning

Kristin Thorshaug, NTNU Samfunnsforskning

Kristian Tronstad, NIBR

Brit Lynnebakke, NIBR

Kirsten Lauritsen, HiNT

Maria Brochmann, NTNU Samfunnsforskning

Andre forskningsassistenter, NTNU Samfunnsforskning

ANDRE GODKJENNINGER

Det søkes dispensasjon fra taushetsplikten fra UDI. Personvernombudet forutsetter at dispensasjon foreligger før oppstart. Vi ber om å få tilsendt en kopi av UDIs svar på søknad til følgende adresse:

personvernombudet@nsd.uib.no

PROSJEKTSLUTT

Planlagt prosjektslutt er 01.06.15. Datamaterialet anonymiseres ved at verken direkte eller indirekte personidentifiserbare opplysninger fremgår. Koblingsnøkler slettes. Indirekte personidentifiserbare opplysninger fjernes, omskrives eller kategoriseres tilstrekkelig. Barne- og likestillingsdepartementet, ønsker at undersøkelsen skal kunne gjentas etter noen år for å sammenligne utviklingen over tid. Data lagres anonymisert ved prosjektslutt for analyser senere.

4. Godkjenning fra Utlendingsdirektoratet (UDI)

Vedlegg 4

Deres ref:

Vår ref: 14/1841-2/REE

09.05.2014

Svar på søknad om dispensasjon fra taushetsplikt for forskning

Utlendingsdirektoratet viser til søknad fra forsker ved Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR), Kristian Tronstad, datert 29.04.2014 om dispensasjon fra taushetsplikt i forbindelse med forskningsprosjektet *Utvikling og gjennomføring av levekårsundersøkelse av barn i asylsøkerfasen*. Prosjektet er finansiert av Barne- og likestillingsdepartementet og utføres av forskere ved NIBR, NTNU Samfunnsforskning og Høyskolen i Sør-Trøndelag (HiST). NIBR har hovedansvaret for de kvantitative delene av undersøkelsene.

Bakgrunn

NIBR ønsker å bruke datamaterialet fra UDI på en slik måte at enkeltpersoner kan identifiseres indirekte. For en slik sammenstilling av opplysninger må UDI dispensere fra taushetsplikten for å utlevere materialet.

Myndighet til å dispensere fra taushetsplikt etter forvaltningsloven § 13d første ledd er delegert fra Justis- og politidepartementet til Utlendingsdirektoratet med hjemmel i forvaltningsforskriften § 8 første ledd første setning, jf forskrift 2011-12-08-1238. Dispensasjon kan gis til bruk for forskning dersom det "finnes rimelig og ikke medfører uforholdsmessig ulempe for andre interesser", jf forvaltningsloven § 13d første ledd.

Utlendingsdirektoratets vurdering

Utlendingsdirektoratet mener at prosjektets samfunnsnytte klart overstiger personvernulempene for de registrerte. Vi vurderer videre at forskerne har den nødvendige kompetansen for å gjennomføre prosjektet. Vi har ved vurderingen også sett hen til at både NSD og NESH anbefaler at prosjektet gjennomføres. UDI har mottatt uttalelser fra begge instanser.

Konklusjon

Dispensasjon fra taushetsplikten fremstår som rimelig.

Direktoratets dispensasjon forutsetter at prosjektet følger anvisningene fra NSD og NESH og at all innsamling, oppbevaring og bruk av dataene skjer på en faglig forsvarlig måte. Alle opplysninger som kan identifisere enkeltpersoner, må aidentiseres ved eventuell publisering.

Med hilsen

Aleksander Åsheim
underdirektør

Rachel Elisabeth Eide
seniorrådgiver

5. Informasjonsskriv om levekårsundersøkelsen til barn og foreldre

Vedlegg 5

Forespørsel om å delta i forskningsprosjektet «Barn og unges levekår i asylsøkerfasen»

Ved NTNU Samfunnsforskning i Trondheim i samarbeid med NIBR og Høgskolen i Nord-Trøndelag (HiNT) er vi for tiden i gang med et prosjekt om hvordan det er å bo i asylmottak og omsorgssentre. Prosjektet vil se på hvordan barn og unge som søker asyl i Norge opplever sin hverdag.

I denne sammenhengen ønsker vi å komme i kontakt med barn og unge mellom 6 og 18 år som bor på asylmottak og omsorgssentre. Når det gjelder små barn (under seks år), vil vi gjerne snakke med foreldrene om hvordan barna har det. Når det gjelder barn over seks år, vil vi gjerne snakke med barna selv, men foreldrene er velkomne til å være til stede under samtalen. Vi henvender oss til deg fordi vi gjerne vil høre om dine erfaringer med å bo på asylmottak eller omsorgssenter.

I samtalen vil vi snakke sammen om dine opplevelser av hverdagen i asylmottaket eller omsorgssenteret. Ingen svar er riktige eller gale. Barn og ungdom over 11 år vil også bli spurt om å fylle ut et spørreskjema som handler om de samme temaene.

Vi vil ta notater mens vi snakker sammen for å få med oss alt du forteller, men vi har taushetsplikt. Det betyr at ingen personer vil nevnes med navn, alder, nasjonalitet, adresse eller lignende i rapporten vi skriver. Prosjektet er ferdig i juni 2015, og all informasjon vi har om deg, som navn, telefonnummer, adresse og notater fra intervjuet, vil da bli slettet. Samtalene vil ta fra en halv til en time, og vi blir sammen enige om hvor vi skal være og når det passer for deg.

Du velger selv om du vil si ja til å bli intervjuet, og du kan trekke deg når som helst i løpet av selve intervjuet eller etterpå, uten å måtte si hvorfor. Du oppnår ingen direkte fordeler ved å delta i dette prosjektet, men dine erfaringer og tanker kan være viktige for å gjøre livet på asylmottak og omsorgssenter bedre for barn og unge. Vi håper derfor du vil snakke med oss.

Vi har søkt og fått tillatelse til å gjøre undersøkelsen fra Personvernombudet for forskning, som har ansvar for å vurdere alle slike undersøkelser.

Hvis du lurer på noe, kan du kontakte oss på telefon 982 91 182, eller sende en e-post til berit.berg@samfunn.ntnu.no.

Vi håper å høre fra deg!

Med vennlig hilsen

NTNU Samfunnsforskning

6. Spørreskjema – breddekartleggingen til barn og unge

Vedlegg 6

LEVEKÅR BLANT BARN I ASYLSØKERFASEN 2014/2015

Formålet med denne spørreundersøkelsen er å finne ut hvordan barn og ungdom har det i norske asylmottak eller omsorgssenter. Undersøkelsen gjennomføres av NTNU Samfunnsforskning AS, NIBR og Høgskolen i Nord-Trøndelag (HiNT), på oppdrag fra Barne- likestillings- og inkluderings-departementet.

Det er frivillig å delta, og alle som deltar er anonyme. Det betyr at vi ikke skriver opp navn eller noe annet som kan brukes til å finne ut hva akkurat du har svart. Resultatene fra undersøkelsen vil bli presentert slik at ingen enkeltpersoner kan bli gjenkjent.

Undersøkelsen er delt i tre deler. Først har vi noen spørsmål om deg og din bakgrunn, så kommer litt om hvordan det er å være asylsøker, og til slutt har vi noen spørsmål som kan stilles til alle barn generelt i Norge, for å kunne se hvordan barn på mottak eller omsorgssenter har det sammenlignet med andre barn i Norge.

For at undersøkelsen skal gi et godt bilde av hvordan barn har det i norske asylmottak eller omsorgssenter, er det viktig at så mange som mulig deltar. Vi håper du er villig til å bruket 10-15 minutter på å svare på spørsmålene våre! Er det noe du ikke kan eller vil svare på, er det helt greit å gå videre til neste spørsmål.

Takk for at du er villig til å delta i undersøkelsen!

Berit Berg, professor/forskningssjef, NTNU samfunnsforskning AS

LES DETTE FØR DU STARTER!	Skjemaet skal leses maskinelt. Vennligst følg disse reglene: • <i>Bruk svart/blå kulepenn. Skriv tydelig, og ikke utenfor feltene. Kryss av slik:</i> ☒ • <i>Feilkryssinger kan strykes ved å fylle <u>hele</u> feltet med farge. Kryss så i rett felt.</i> • <i>Sett bare ett kryss på hvert spørsmål om ikke annet er oppgitt.</i>
--	--

A. BAKGRUNNSINFORMASJON

1. **Kjønn:** ⇒ Jente... ☐₁ 2. **Alder:** ⇒ 3. **Antall år i Norge:** ⇒
4. **Bosituasjon:** ⇒ Sentralisert mottak.. ☐₁ Desentralisert mottak.. ☐₂ Omsorgssenter.. ☐₃
5. **Bor sammen med:** ⇒ 1. Foreldre/søsken ☐ 3. Andre asylsøkere ... ☐
NB: Her kan du sette flere kryss. 2. Andre slektninger ... ☐ 4. Bor alene..... ☐
6. **Status i asyl-** Venter på svar fra UDI eller UNE .. ☐₁ Endelig avslag –
saken: ⇒ Venter på bosetting ☐₂ lengeventende ☐₃

B. DIN SITUASJON

Nå kommer noen utsagn om din situasjon. Hvor godt stemmer hvert utsagn for deg? Sett ett kryss for hvert utsagn.

	Både			Vet ikke
	Ja	/og	Nei	
	1	2	3	↓
Sosiale nettverk				
1. Er det lett å bli kjent med andre barn/ungdommer i Norge?	☐	☐	☐	☐
2. Deltar du på noen fritidsaktiviteter utenom skoletid?	☐	☐	☐	☐
3. Har du venner i Norge?	☐	☐	☐	☐
4. Har du venner du kan snakke med hvis du har det vanskelig?	☐	☐	☐	☐
5. Er du redd for å bli skilt fra vennene dine i Norge?	☐	☐	☐	☐

Husk: Bare ett kryss på hvert spørsmål.

Skole

- | | Ja
1 | Både
/og
2 | Nei
3 | Vet
ikke
4 |
|---|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|
| 6. Har du det bra på skolen? | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| 7. Har du noen du kan være sammen med i friminuttene? | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| 8. Synes du at du får god hjelp av lærerne på skolen? | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| 9. Synes du skolearbeidet går bra? | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |

Boforhold

- | | Ja
1 | Både
/og
2 | Nei
3 | Vet
ikke
4 |
|---|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|
| 10. Har du ditt eget soverom der du bor? | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| 11. Synes du det er rent og fint der du bor? | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| 12. Føler du deg trygg der du bor? | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| 13. Har du steder der du liker å leke/være i fritiden i nærheten av der du bor? | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| 14. Er det noe sted hjemme hvor du kan gjøre lekser i fred? | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |

Omsorg

- | | Ja
1 | Både
/og
2 | Nei
3 | Vet
ikke
4 |
|---|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|
| 15. Kjenner du noen av de ansatte på mottaket/omsorgssenteret? | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| 16. Opplever du at de ansatte på mottaket/omsorgssenteret har tid til å snakke med deg? | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| 17. Kan du spørre de ansatte hvis det er noe du lurer på? | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| 18. Synes du de ansatte på mottaket/omsorgssenteret forstår hvordan du har det? | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |

Ventetid

- | | Ja
1 | Både
/og
2 | Nei
3 | Vet
ikke
4 |
|---|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|
| 19. Bekymrer du deg for fremtiden? | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| 20. Tenker du ofte på om du får bli i Norge eller ikke? | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| 21. Synes du ventetiden er vanskelig? | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |

Foreldrerelasjon - til barn med familie i Norge (22-27)

- | | Ja
1 | Både
/og
2 | Nei
3 | Vet
ikke
4 |
|---|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|
| 22. Snakker du med foreldrene dine om situasjonen deres som asylsøkere? | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| 23. Pleier du å gjøre hyggelige ting sammen med foreldrene dine? | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| 24. Bekymrer du deg for hvordan foreldrene dine har det? | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| 25. Hjelper foreldrene dine deg med leksene? | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| 26. Kan du snakke med foreldrene dine om hvordan du har det? | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| 27. Kan du og familien din være for dere selv hvis dere vil? | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |

C. STERKE OG SVAKE SIDER (neste side)

NB: På neste side er det felt for navn, fødselsdato og kjønn øverst på sida, og dato og underskrift nederst på sida. Ikke noe av dette skal fylles ut – bare avkryssingsspørsmålene! ➡

Sterke og svake sider (SDQ-Nor)

Vennligst kryss av for hvert utsagn: Stemmer ikke, Stemmer delvis eller Stemmer helt. Prøv å svare på alt selv om du ikke er helt sikker eller synes utsagnet virker rart. Svar på grunnlag av hvordan du har hatt det de siste 6 månedene.

Ditt navn

Gutt/Jente

Fødselsdato

	Stemmer ikke	Stemmer delvis	Stemmer helt
Jeg prøver å være hyggelig mot andre. Jeg bryr meg om hva de føler	☐	☐	☐
Jeg er rastløs. Jeg kan ikke være lenge i ro	☐	☐	☐
Jeg har ofte hodepine, vondt i magen eller kvalme	☐	☐	☐
Jeg deler gjerne med andre (mat, spill, andre ting)	☐	☐	☐
Jeg blir ofte sint og har kort lunte	☐	☐	☐
Jeg er ofte for meg selv. Jeg gjør som regel ting alene	☐	☐	☐
Jeg gjør som regel det jeg får beskjed om	☐	☐	☐
Jeg bekymrer meg mye	☐	☐	☐
Jeg stiller opp hvis noen er såret, lei seg eller føler seg dårlig	☐	☐	☐
Jeg er stadig urolig eller i bevegelse	☐	☐	☐
Jeg har en eller flere gode venner	☐	☐	☐
Jeg slåss mye. Jeg kan få andre til å gjøre det jeg vil	☐	☐	☐
Jeg er ofte lei meg, nedfor eller på gråten	☐	☐	☐
Jeg blir som regel likt av andre på min alder	☐	☐	☐
Jeg blir lett distraheret, jeg synes det er vanskelig å konsentrere meg	☐	☐	☐
Jeg blir nervøs i nye situasjoner. Jeg blir lett usikker	☐	☐	☐
Jeg er snill mot de som er yngre enn meg	☐	☐	☐
Jeg blir ofte beskyldt for å lyve eller jukse	☐	☐	☐
Andre barn eller unge plager eller mobber meg	☐	☐	☐
Jeg tilbyr meg ofte å hjelpe andre (foreldre, lærere, andre barn/unge)	☐	☐	☐
Jeg tenker meg om før jeg handler (gjør noe)	☐	☐	☐
Jeg tar ting som ikke er mine hjemme, på skolen eller andre steder	☐	☐	☐
Jeg kommer bedre overens med voksne enn de på min egen alder	☐	☐	☐
Jeg er redd for mye, jeg blir lett skremt	☐	☐	☐
Jeg fullfører oppgaver. Jeg er god til å konsentrere meg	☐	☐	☐

Din underskrift

Datoen i dag

Tusen takk for hjelpen

© Robert Goodman, 2005

7. Spørreskjema – web-survey til alle mottak

Vedlegg 7

Spørreundersøkelse til mottaksledere/ barne- og ungdomsansvarlige i mottak

Page 1 of 6

Spørsmål om mottaket

Hvilken type mottak jobber du i?*

- ☐ Sentralisert mottak
- ☐ Desentralisert mottak
- ☐ Kombinasjon av sentralisert og desentralisert mottak

I hvilken UDI-region ligger mottaket?*

- ☐ Region Nord
- ☐ Region Midt-Norge
- ☐ Region Vest
- ☐ Region Sør
- ☐ Region Indre Østland
- ☐ Region Oslo

Vertskommunens størrelse*

- ☐ Under 5000 innbyggere
- ☐ 5000 - 20.000 innbyggere
- ☐ 20.000 - 50.000 innbyggere
- ☐ Over 50.000 innbyggere

Antall beboere ved mottaket*

- ☐ Under 50
- ☐ 50 - 100
- ☐ 101 - 200
- ☐ Over 200

Hvor stor andel av barn ved mottaket anslår du har bodd i mottaket lenger enn 3 år?*

- ☐ 0 - 25 prosent
- ☐ 26 - 50 prosent
- ☐ 51 - 75 prosent
- ☐ 76 - 100 prosent

Hvor stor andel av barn ved mottaket anslår du er i familier med avslag på sin asylsøknad?*

- ☐ 0 - 25 prosent
- ☐ 26 - 50 prosent
- ☐ 51 - 75 prosent
- ☐ 76 - 100 prosent

Hvor mange barn ved mottaket anslår du er i førskolealder?*

- ☐ 0 - 25 prosent
- ☐ 26 - 50 prosent
- ☐ 51 - 75 prosent
- ☐ 76 - 100 prosent

Hvor mange barn ved mottaket anslår du er i skolealder?*

- ☐ 0 - 25 prosent
- ☐ 26 - 50 prosent
- ☐ 51 - 75 prosent
- ☐ 76 - 100 prosent

Neste

Page 2 of 6

Spørsmål om barnehage- og skoletilbud

Får barn i mottaket som er i førskolealderen tilgang til barnehage?*

- ☐ Ja
- ☐ Delvis
- ☐ Nei

Hvis du har noen kommentarer kan du skrive dem her

Hvor fort får barn i førskolealderen tilgang til barnehage?*

- ☐ Innen to måneder etter ankomst til mottaket
- ☐ Innen tre måneder etter ankomst til mottaket
- ☐ Innen fire til fem måneder etter ankomst til mottaket

Hvis du har noen kommentarer kan du skrive dem her

Får førskolebarn som er under 3 år tilgang til barnehage?*

- ☐ De fleste får heldagstilbud
- ☐ De fleste får halvdagstilbud
- ☐ Nei, de får ikke noe tilbud

Hvis du har noen kommentarer kan du skrive dem her

Hvor stor andel av førskolebarn som er 4-5 år anslår du får tilgang til barnehage?*

- ☐ De fleste får heldagstilbud
☐ De fleste får halvdagstilbud
☐ Nei, de får ikke noe tilbud

Hvis du har noen kommentarer kan du skrive dem her

Har dere blant ansatte på mottaket personer med barnefaglig kompetanse? (høgskolenivå eller mer)*

- ☐ Ja
☐ Nei

Hvis du har noen kommentarer kan du skrive dem inn her

Tilbake

Neste

Page 3 of 6

Har barn tilgang på arealer på mottaket som barnebase, lekearealer innen- og utendørsog arealer til skolearbeid?*

- ☐ Ja
☐ Delvis
☐ Nei

Hvis du har noen kommentarer kan du skrive dem her

Hvor ofte får barna aktivitetstilbud i barnebase?*

- ☐ Nesten hver dag
☐ Noen få dager i uka
☐ En dag i uka

Hvis du har noen kommentarer kan du skrive dem her

Hvor fort får barn i skolealderen tilgang til skole?*

- ☐ Få uker etter ankomst til mottaket
☐ Innen en måned etter ankomst til mottaket
☐ Innen to til tre måneder etter ankomst til mottaket
☐ Innen fire til fem måneder etter ankomst til mottaket

Hvis du har noen kommentarer kan du skrive dem her

Hvor stor andel av ungdommer over 16 år på mottaket anslår du får tilgang til skole?*

- ☐ 0 - 25 prosent
☐ 26 - 50 prosent
☐ 51 - 75 prosent
☐ 76 - 100 prosent

Har mottaket geografisk beliggenhet som gjør det mulig for barna å komme i kontakt, utvikle og opprettholde relasjoner med medelever utenfor mottaket også etter skoletid?*

- ☐ Ja
☐ Delvis
☐ Nei

Hvis du har noen kommentarer kan du skrive dem her

Tilbake

Neste

Page 4 of 6

Spørsmål om boforhold

Hva slags boforhold bor de fleste barna i mottaket under? (Kryss av ett av alternativene som ligner mest forholdet i ditt mottak)*

- ☐ De fleste bor i leiligheter utenfor mottaket der deres familie må dele noen fellesrom i leiligheten med andre beboere (kjøkken, stue, bad ol.)
☐ De fleste bor på mottaket der familien må dele noen fellesrom i boenheten/leiligheten med andre beboere (kjøkken, stue, bad ol.)
☐ De fleste bor i leiligheter utenfor mottaksområdet der bare deres familie disponerer hele leiligheten
☐ De fleste bor i adskilte boliger på mottaksområdet der bare deres familie disponerer hele leiligheten

Hvis du har noen kommentarer kan du skrive dem her

Hvor mange personer må barn dele sitt rom med?*

- ☐ De fleste har eget rom
☐ De fleste må dele soverom med 1 søsken
☐ De fleste må dele soverom med flere søsken
☐ De fleste må dele rom med flere familiemedlemmer (foreldre eller søsken)

Hvis du har noen kommentarer kan du skrive dem her

Er trangboddhet en stor utfordring når det gjelder boforhold til asylbarn?*

- ☐ I stor grad
☐ I noen grad
☐ I liten grad

Hvis du har noen kommentarer kan du skrive dem her

^

v

Er leilighetenes utforming en stor utfordring når det gjelder boforhold til asylbarn (f.eks. grunnet mangel på egnede rom o.l.)? *

- ☐ I stor grad
☐ I noen grad
☐ I liten grad

Hvis du har noen kommentarer kan du skrive dem her

^

v

Er det vanskelig å finne leiligheter som er tilpasset forskjellige barnefamiliers behov?*

- ☐ I stor grad
☐ I noen grad
☐ I liten grad

Hvis du har noen kommentarer kan du skrive dem her

^

v

Er boligenes standard en utfordring når det gjelder boforhold til asylbarn (f.eks. er mange av leilighetene i dårlig forfatning)?*

- ☐ I stor grad
☐ I noen grad
☐ I liten grad

Hvis du har noen kommentarer kan du skrive dem her

^

v

Er leilighetenes diverse arealer og rom tilpasset barnas behov (til lek, skolearbeid, god søvn, o.l.)?*

- ☐ I stor grad
☐ I noen grad
☐ I liten grad

Hvis du har noen kommentarer kan du skrive dem her

^

v

Tilbake

Neste

Oppfølging av barna

Gjennomfører mottaket individuell kartlegging av barnas generelle behov, individuell tilrettelegging og evt. særskilt oppfølging og tilrettelegging?*

- ☐ I stor grad
☐ I noen grad
☐ I liten grad

Hvis du har noen kommentarer kan du skrive dem her

Har mottaket skriftlige rutiner for omsorgsarbeidet med barn og ungdom?*

- ☐ Ja
☐ Nei
☐ Vet ikke

Hvis du har noen kommentarer kan du skrive dem her

Har mottaket tett samarbeid, inkl. utarbeidede samarbeidsrutiner, med barnevernet?*

- ☐ Ja
☐ Delvis
☐ Nei

Hvis du har noen kommentarer kan du skrive dem her

Hvordan vil du karakterisere samarbeidet med barnevernet?*

- ☐ Svært godt
☐ Nokså godt
☐ Nokså dårlig
☐ Dårlig

Hvis du har noen kommentarer kan du skrive dem her

Har mottaket utarbeidede samarbeidsrutiner med barnerelatert psykologisk bistand og annen medisinsk hjelp?*

- ☐ Ja
☐ Delvis
☐ Nei

Hvis du har noen kommentarer kan du skrive dem her

Er du fornøyd med det lokale helsetilbudet som gis til asylbarn (psykisk og fysisk helse, herunder tannhelse)?*

- ☐ Ja
☐ Delvis
☐ Nei

Hvis du har noen kommentarer kan du skrive dem her

Tilbake

Neste

Page 6 of 6

Påstander om barns levekår

(Kryss av hvor enig/uenig du er med hver av påstandene)

Hvilke faktorer synes du har mest innvirkning på barns levekår?*

	Svært enig	Enig	Verken eller	Uenig	Svært uenig
Boforhold på mottaket	☐	☐	☐	☐	☐
Usikkerhet omkring familiens barnas juridiske status	☐	☐	☐	☐	☐
Mottaksoppholdets lengde	☐	☐	☐	☐	☐
Tilgang til barnehage	☐	☐	☐	☐	☐
Tilgang til skole	☐	☐	☐	☐	☐
Oppfølging fra barnevern	☐	☐	☐	☐	☐
Oppfølging fra helsevesen	☐	☐	☐	☐	☐
Muligheter for barns integrering i nærmiljøet	☐	☐	☐	☐	☐
Foreldrenes helsesituasjon	☐	☐	☐	☐	☐

Du kan bruke dette feltet hvis du har noen kommentarer på faktorer du synes har mest innvirkning på barns levekår:

Hvilken oppfølging bør lengeventende barn og familier med endelig avslag få (etter din erfaring)?

	Svært enig	Enig	Verken eller	Uenig	Svært uenig
Barna bør beholde skoletilbudet så lenge som mulig før retur	☐	☐	☐	☐	☐
Mottaksansatte bør fokusere på hjemlandsperspektivet, bl.a. informere barna om avslaget, og at de og deres familie bør forberede seg på retur	☐	☐	☐	☐	☐
En bør ha tett oppfølging av barna, bl.a. øke fokuset på helseoppfølging av lengeventende barn	☐	☐	☐	☐	☐
En bør ha tett oppfølging av foreldre, bl.a. øke helseoppfølging av foreldre og barnevern-relatert oppfølging av familier med lengeventende barn	☐	☐	☐	☐	☐

Du kan bruke dette feltet hvis du har noen kommentarer til hvilke typer oppfølging lengeventende barn og familier med endelig avslag bør få:

Av følgende alternativer, hvilke barn erfarer du befinner seg i den mest sårbare situasjonen?

	Svært enig	Enig	Verken eller	Uenig	Svært uenig
Lengeventende barn i familier som sitter med avslag	☐	☐	☐	☐	☐
Barn av foreldre som sliter med psykiske problemer og andre helseproblemer	☐	☐	☐	☐	☐
Barn som sliter med å få aksept og tilgang til lokale sosiale miljøer og som opplever mobbing og rasisme	☐	☐	☐	☐	☐
Lengeventende ungdommer som sitter med avslag og har mistet opplæringstilbud	☐	☐	☐	☐	☐

Du kan bruke dette feltet hvis du har noen kommentarer relatert til barn som du erfarer befinner seg i den mest sårbare situasjonen:

Tilbake

Ferdig

8. Spørreskjema – web-survey til skoleetaten i alle vertskommuner

Vedlegg 8

Spørreundersøkelse om skoletilbud til asylsøkende barn

Page 1 of 6

1. Bakgrunnsinformasjon

Kommunens størrelse

- ☐ Under 5000 innbyggere
- ☐ 5000 - 20.000 innbyggere
- ☐ 20.000 - 50.000 innbyggere
- ☐ Over 50.000 innbyggere

Eventuelle kommentarer

Bor det barn som søker eller har søkt asyl i kommunen?

- ☐ Ja
- ☐ Nei
- ☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer

Har eller har kommunen tidligere hatt asylmottak?

- ☐ Lenger enn 5 år
- ☐ Mellom 2-5 år
- ☐ Mindre enn 2 år
- ☐ Kommunen har aldri hatt asylmottak

Eventuelle kommentarer

Har eller har kommunen tidligere hatt omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere?

- ☐ Lenger enn 5 år
- ☐ Mellom 2-5 år
- ☐ Mindre enn 2 år
- ☐ Kommunen har aldri hatt omsorgssenter

Eventuelle kommentarer

^

v

Neste

Page 2 of 7

Er det avdeling eller asylmottak for enslige mindreårige i kommunen?

- ☐ Ja
☐ Nei
☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer

^

v

Dersom kommunen har asylmottak/omsorgssenter, hvem drifter mottaket/omsorgssenteret?

- ☐ Kommunen
☐ Private
☐ Ideelle organisasjoner
☐ Det er flere mottak/omsorgssentre i kommunen, og noen driftes av kommunen og noen av andre driftsoperatører

Eventuelle kommentarer

^

v

Har skolesektoren i kommunen tilstrekkelig kompetanse på regelverk ifht. målgruppa?

- ☐ Ja
☐ Verken eller
☐ Nei

Eventuelle kommentarer

^

v

Har skolesektoren i kommunen tilstrekkelig spesifikk kompetanse ifht. målgruppa?

- ☐ Ja
☐ Verken eller
☐ Nei

Eventuelle kommentarer

^

v

Tilbake

Neste

Page 3 of 7

2. Samarbeid

Hvordan vil skolesektoren i kommunen karakterisere samarbeidet med barnas foresatte?

- ☐ Svært godt
☐ Nokså godt
☐ Nokså dårlig
☐ Dårlig

Eventuelle kommentarer

^

v

Hvordan vil skolesektoren i kommunen karakterisere samarbeidet med mottaket/omsorgssenteret?

- ☐ Svært godt
☐ Nokså godt
☐ Nokså dårlig
☐ Dårlig

Eventuelle kommentarer

^

v

Har skolesektoren i kommunen skriftlige rutiner for å sikre tilstrekkelig oppfølging av asylsøkende barn og familier/pårørende?

- ☐ Ja
☐ Nei
☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer

^

v

Er det faste samarbeidsmøter mellom barnas foresatte og skolesektoren i kommunen?

- ☐ Ja
☐ Nei
☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer

^

v

Tilbake

Neste

Page 4 of 7

3. Tilbud

Hva slags skoletilbud gir kommunen asylsøkende barn i grunnskolealder? (Kryss av alternativet som mest ligner situasjonen i din kommune)

- ☐ Asylsøkende barn går direkte inn i ordinære klasser
☐ Asylsøkende barn går i innføringsklasse før de overføres til en ordinær klasse
☐ Asylsøkende barn utplasseres direkte i en skole der tilbudet er en kombinasjon av innførings-/ordinær klasse

Eventuelle kommentarer

^

v

Hva slags skoletilbud får asylsøkende ungdommer over 16 år? (Kryss av alternativet som mest ligner situasjonen i din kommune)

Flertallet av ungdommene over 16 år:

- ☐ får undervisningstilbud i regi av voksenopplæringen
☐ går direkte i videregående skole i ordinær klasse
☐ går i innføringsklasse før de overføres i en ordinær klasse
☐ går i videregående skole der tilbudet er en kombinasjon av innførings-/ordinær klasse

Eventuelle kommentarer

^

v

Hva skjer med skoleplassen til elevene over 16 år etter at kommunen har fått kjennskap til at de har fått endelig avslag på sin asylsøknad?

- ☐ Alle mister skoleplassen
- ☐ Noen mister skoleplassen
- ☐ Alle beholder skoleplassen
- ☐ Ungdommen får gå ut skoleåret

Eventuelle kommentarer

^

v

Hvordan vil skolesektoren i kommunen karakterisere oppfølgingen fra PPT når det gjelder asylsøkende barn?

- ☐ God
- ☐ Verken eller
- ☐ Dårlig
- ☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer

^

v

Tilbake

Neste

Får asylsøkende barn spesialpedagogiske ressurser på lik linje med andre barn i kommunen?

- ☐ Ja, alltid
☐ Som oftest
☐ Sjelden
☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer

^

v

Sikrer gjeldende regelverk, tilknyttet oppfølging av asylsøkende barn og unge, at de får likeverdige tjenester?

- ☐ Ja, alltid
☐ Som oftest
☐ Sjelden
☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer

^

v

Får asylsøkende barn like mange undervisningstimer på skolen som norske barn?

- ☐ De får flere undervisningstimer enn andre elever på trinnet
☐ De får like mange undervisningstimer
☐ De får færre undervisningstimer

Eventuelle kommentarer

^

v

Får asylsøkende barn tilpasset undervisning?

- ☐ Ja, i stor grad
☐ Delvis
☐ Nei, i liten grad

Eventuelle kommentarer

^

v

Tilbake

Neste

Får asylsøkende barn i kommunen tospråklig fagopplæring?

- ☐ Ja, i stor grad
☐ Delvis
☐ Nei, i liten grad

Eventuelle kommentarer

^

v

Får asylsøkende barn i kommunen særskilt norskopplæring?

- ☐ Ja, i stor grad
☐ Delvis
☐ Nei, i liten grad

Eventuelle kommentarer

^

v

Får asylsøkende barn i kommunen morsmålsopplæring?

- ☐ Ja, i stor grad
☐ Delvis
☐ Nei, i liten grad

Eventuelle kommentarer

^

v

Får asylsøkende barn i kommunen leksehjelp? Og hvem organiserer det?

- ☐ Ja, skolen organiserer leksehjelp for asylsøkende barn
☐ Ja, SFO organiserer leksehjelp for asylsøkende barn
☐ Ja, asylmottaket/omsorgssenteret organiserer leksehjelp for asylsøkende barn
☐ Ja, frivillige organisasjoner organiserer leksehjelp for asylsøkende barn
☐ Nei, ingen tilbyr leksehjelp for asylsøkende barn
☐ Vet ikke

Får asylsøkende barn under 16 år opplæringstilbud på lik linje med andre barn i kommunen?

- ☐ Ja, i stor grad
☐ Delvis
☐ Nei, i liten grad

Eventuelle kommentarer

^

v

Får asylsøkende barn over 16 år opplæringstilbud på lik linje med andre barn i kommunen?

- ☐ Ja, i stor grad
☐ Delvis
☐ Nei, i liten grad

Eventuelle kommentarer

Tilbake

Neste

Page 7 of 7

4. Levekår

I hvilken grad påvirker følgende barns levekår? (Kryss av for I svært stor grad, I stor grad, Verken eller, I mindre grad eller I ingen grad)

	I svært stor grad	I stor grad	Verken eller	I mindre grad	I ingen grad
Boforhold	☐	☐	☐	☐	☐
Lang ventetid	☐	☐	☐	☐	☐
Økonomi	☐	☐	☐	☐	☐
Usikkerhet omkring familiens/barnas juridiske status	☐	☐	☐	☐	☐
Tilgang til barnehage	☐	☐	☐	☐	☐
Tilgang til skole og SFO	☐	☐	☐	☐	☐
Tilgang til fritidsaktiviteter	☐	☐	☐	☐	☐
Oppfølging fra barnevern	☐	☐	☐	☐	☐
Oppfølging fra helse- og omsorgssektoren	☐	☐	☐	☐	☐
Muligheter for barns integrering i nærmiljøet	☐	☐	☐	☐	☐
Foreldres/pårørendes helsesituasjon	☐	☐	☐	☐	☐

Eventuelle kommentarer

Vurder hvor belastende hver av disse situasjonene er for barn og unge? (Kryss av for Veldig belastende, Litt belastende, Verken eller, Ikke belastende eller Vet ikke)

	Veldig belastende	Litt belastende	Verken eller	Ikke belastende	Vet ikke
Barn og unge i familier med utreiseplikt	☐	☐	☐	☐	☐
Lengeværende barn og unge på mottak/omsorgssenter med avslag på sin asylsøknad	☐	☐	☐	☐	☐
Barn og unge med avslag som bor utenfor asylmottak	☐	☐	☐	☐	☐
Barn og unge som har fått innvilget tillatelse og venter på bosetting i kommune	☐	☐	☐	☐	☐
Barn og unge som er alene i Norge, uten omsorgspersoner	☐	☐	☐	☐	☐
Barn og unge av foreldre med psykiske eller somatiske problemer og/eller sliter psykososialt	☐	☐	☐	☐	☐
Barn og unge som har utfordringer med å få aksept og tilgang til lokale sosiale miljøer og som opplever mobbing og diskriminering	☐	☐	☐	☐	☐
Barn og unge med utreiseplikt som har mistet tilbud om barnehage eller skole	☐	☐	☐	☐	☐

Eventuelle kommentarer

↑
↓

Tilbake Ferdig

9. Spørreskjema – web-survey til kommunehelsetjenesten i alle vertskommuner

Vedlegg 9

Spørreundersøkelse om asylsøkende barns helseoppfølging

Page 1 of 6

1. Bakgrunnsinformasjon

Kommunens størrelse

- ☐ Under 5000 innbyggere
- ☐ 5000 - 20 000 innbyggere
- ☐ 20 000 - 50 000 innbyggere
- ☐ Over 50 000 innbyggere

Eventuelle kommentarer

^

v

Bor det barn som søker eller har søkt asyl i kommunen?

- ☐ Ja
- ☐ Nei
- ☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer

^

v

Har eller har kommunen tidligere hatt asylmottak?

- ☐ Lenger enn 5 år
- ☐ Mellom 2 - 5 år
- ☐ Mindre enn 2 år
- ☐ Kommunen har aldri hatt asylmottak

Eventuelle kommentarer

^

v

Er det avdeling eller asylmottak for enslige mindreårige i kommunen?

- ☐ Ja
- ☐ Nei
- ☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer

^

v

Neste

Dersom kommunen har asylmottak/omsorgssenter, hvem drifter mottaket/omsorgssenteret?

- ☐ Kommunen
☐ Private
☐ Ideelle organisasjoner
☐ Det er flere mottak/omsorgssentre i kommunen, og noen driftes av kommunen og noen av andre driftsoperatører

Eventuelle kommentarer

Har helse- og omsorgstjenestene i kommunen tilstrekkelig kompetanse på regelverk ifht. målgruppa?

- ☐ Ja
☐ Verken eller
☐ Nei

Eventuelle kommentarer

Har helse- og omsorgstjenestene i kommunen tilstrekkelig spesifikk kompetanse ifht. målgruppa?

- ☐ Ja
☐ Verken eller
☐ Nei

Eventuelle kommentarer

[Tilbake](#)[Neste](#)

2. Samarbeid

Hvordan vil helse- og omsorgstjenesten i kommunen karakterisere samarbeidet med barnas foresatte?

- ☐ Svært godt
☐ Nokså godt
☐ Nokså dårlig
☐ Dårlig

Eventuelle kommentarer

Hvordan vil helse- og omsorgstjenesten i kommunen karakterisere samarbeidet med mottaket/omsorgssenteret?

- ☐ Svært godt
☐ Nokså godt
☐ Nokså dårlig
☐ Dårlig

Eventuelle kommentarer

Har helse- og omsorgstjenesten i kommunen skriftlige rutiner for å sikre tilstrekkelig oppfølging av asylsøkende barn og familien/pårørende?

- ☐ Ja
☐ Nei
☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer

Er det faste samarbeidsmøter mellom barnas foresatte og helse- og omsorgstjenestene i kommunen?

- ☐ Ja
☐ Nei
☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer

Er det faste samarbeidsmøter mellom mottaket/omsorgssenteret og helse- og omsorgstjenestene i kommunen?

- ☐ Ja
☐ Nei
☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer

Tilbake

Neste

Page 4 of 6

3. Tilbud

Får asylsøkende barn og unge som oppholder seg i kommunen psykisk helsetjenestetilbud på linje med andre barn og unge?

- ☐ Ja
☐ Delvis
☐ Nei

Eventuelle kommentarer

Hva er de vanligste årsakene til at asylsøkende barn og unge mottar helse- og omsorgstjenester?

- ☐ Psykisk helse
☐ Somatisk helse
☐ Habiliteringsbehov
☐ Annet

Eventuelle kommentarer

Sikrer gjeldende regelverk, knyttet til oppfølging av asylsøkende barn og unge, at de får likeverdige tjenester?

- ☐ Ja, alltid
☐ Som oftest
☐ Sjelden
☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer

Braker helse- og omsorgstjenesten tolk i møte med ikke-norsktalende asylsøkende barn og unge og deres pårørende?

- ☐ Ja
☐ Som oftest
☐ Sjelden

Eventuelle kommentarer

Tilbake

Neste

Page 5 of 6

Braker helse- og omsorgstjenesten tolk i møte med ikke-norsktalende asylsøkende barn og unge og deres foreldre/pårørende?

- ☐ Ja, alltid
☐ Som oftest
☐ Sjelden

Eventuelle kommentarer

Hva slags oppfølging får *de fleste* asylsøkende barn og unge som har behov for spesialhelsetjeneste (velg de to vanligste oppfølgingene)?

- ☐ De får oppfølging av BUP
☐ De får oppfølging av helseinstitusjoner som har spesialisert seg på asylsøker/flyktningbarn
☐ De får oppfølging for diverse somatiske plager
☐ Oppfølging av habiliteringstjenesten for barn og unge
☐ Annen type oppfølging

Eventuelle kommentarer

Mottar helse- og omsorgstjenesten flere akutt-henvendelser fra asylsøkende barn og unge enn andre barn?

- ☐ Ja
☐ Nei
☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer

^

v

Tilbake

Neste

Page 6 of 6

4. Levekår

I hvilken grad påvirker følgende barns levekår? (Kryss av for I svært stor grad, I stor grad, Verken eller, I mindre grad eller I ingen grad)

	I svært stor grad	I stor grad	Verken eller	I mindre grad	I ingen grad
Boforhold	☐	☐	☐	☐	☐
Lang ventetid	☐	☐	☐	☐	☐
Økonomi	☐	☐	☐	☐	☐
Usikkerhet omkring familiens/barnas juridiske status	☐	☐	☐	☐	☐
Tilgang til barnehage	☐	☐	☐	☐	☐
Tilgang til skole og SFO	☐	☐	☐	☐	☐
Tilgang til fritidsaktiviteter	☐	☐	☐	☐	☐
Oppfølging fra barnevern	☐	☐	☐	☐	☐
Oppfølging fra helse- og omsorgssektoren	☐	☐	☐	☐	☐
Muligheter for barns integrering i nærmiljøet	☐	☐	☐	☐	☐
Foreldres/pårørendes helsesituasjon	☐	☐	☐	☐	☐

Eventuelle kommentarer

^

v

Vurder hvor belastende hver av disse situasjonene er for barn og unge? (Kryss av for Veldig belastende, Litt belastende, Verken eller, Ikke belastende eller Vet ikke)

	Veldig belastende	Litt belastende	Verken eller	Ikke belastende	Vet ikke
Barn og unge i familier med utreiseplikt	☐	☐	☐	☐	☐
Lengeværende barn og unge på mottak/omsorgssenter med avslag på sin asylsøknad	☐	☐	☐	☐	☐
Barn og unge med avslag som bor utenfor asylmottak	☐	☐	☐	☐	☐
Barn og unge som har fått innvilget tillatelse og venter på bosetting i kommune	☐	☐	☐	☐	☐
Barn og unge som er alene i Norge, uten omsorgspersoner	☐	☐	☐	☐	☐
Barn og unge av foreldre med psykiske eller somatiske problemer og /eller sliter psykososialt	☐	☐	☐	☐	☐
Barn og unge som har utfordringer med å få aksept og tilgang til lokale sosiale miljøer og som opplever mobbing og diskriminering	☐	☐	☐	☐	☐
Barn og unge med utreiseplikt som har mistet tilbud om barnehage eller skole	☐	☐	☐	☐	☐

Eventuelle kommentarer

Tilbake

Ferdig

10. Spørreskjema – web-survey til barnevernstjenesten i alle vertskommuner

Vedlegg 10

Spørreundersøkelse om barnevernets oppfølging av asylsøkerbarn

Page 1 of 6

1. Bakgrunnsinformasjon

Kommunens størrelse

- ☐ Under 5000 innbyggere
- ☐ 5000 - 20.000 innbyggere
- ☐ 20.000 - 50.000 innbyggere
- ☐ Over 50.000 innbyggere

Eventuelle kommentarer

^

v

Bor det barn som søker eller har søkt asyl i kommunen?

- ☐ Ja
- ☐ Nei
- ☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer

^

v

Har eller har kommunen tidligere hatt asylmottak?

- ☐ Lenger enn 5 år
- ☐ Mellom 2-5 år
- ☐ Mindre enn 2 år
- ☐ Kommunen har aldri hatt asylmottak

Eventuelle kommentarer

^

v

Har eller har kommunen tidligere hatt omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere?

- ☐ Lenger enn 5 år
- ☐ Mellom 2-5 år
- ☐ Mindre enn 2 år
- ☐ Kommunen har aldri hatt omsorgssenter

Eventuelle kommentarer

^

v

Neste

Er det avdeling eller asylmottak for enslige mindreårige i kommunen?

- ☐ Ja
☐ Nei
☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer

^

v

Dersom kommunen har asylmottak/omsorgssenter, hvem drifter mottaket/omsorgssenteret?

- ☐ Kommunen
☐ Private
☐ Ideelle organisasjoner
☐ Det er flere mottak/omsorgssentre i kommunen, og noen driftes av kommunen og noen av andre driftsoperatører

Eventuelle kommentarer

^

v

Har barnevernet i kommunen tilstrekkelig kompetanse på regelverk ifht. målgruppa?

- ☐ Ja
☐ Verken eller
☐ Nei

Eventuelle kommentarer

^

v

Har barnevernet i kommunen tilstrekkelig spesifikk kompetanse ifht. målgruppa?

- ☐ Ja
☐ Verken eller
☐ Nei

Eventuelle kommentarer

^

v

2. Samarbeid

Hvordan vil barnevernet i kommunen karakterisere samarbeidet med barnas foresatte i saker der barnevernet er koblet inn?

- ☐ Svært godt
- ☐ Nokså godt
- ☐ Nokså dårlig
- ☐ Dårlig

Eventuelle kommentarer

Er det faste samarbeidsmøter mellom asylmottak/omsorgssenter og barnevern i kommunen?

- ☐ Ja
- ☐ Nei
- ☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer

Hvordan vil barnevernet i kommunen karakterisere samarbeidet med mottaket/omsorgssenteret?

- ☐ Svært godt
- ☐ Nokså godt
- ☐ Nokså dårlig
- ☐ Dårlig

Eventuelle kommentarer

Har barnevernet i kommunen skriftlige rutiner for å sikre tilstrekkelig oppfølging av asylsøkende barn og familie/pårørende?

- ☐ Ja
- ☐ Nei
- ☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer

3. Tilbud

Hvis barnevernet i kommunen mottar en bekymringsmelding for et barn som har asylsøkerstatus, følges meldingen opp etter samme prosedyrer som gjelder for andre barnevernssaker?

- ☐ Ja
☐ Delvis
☐ Nei

Eventuelle kommentarer

Hva er de vanligste årsakene til at asylsøkende barn og unge får tilbud fra barneverntjenesten (velg de tre vanligste årsakene)?

- ☐ Foreldrenes psykiske helse
☐ Omsorgssvikt
☐ Vold i hjemmet
☐ Seksuelle overgrep
☐ Boforhold
☐ Barnets atferd
☐ Annet

Eventuelle kommentarer

Sikrer gjeldende regelverk, knyttet til oppfølging av asylsøkende barn og unge, at de får likeverdige tjenester?

- ☐ Ja, alltid
☐ Som oftest
☐ Sjelden
☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer

Bruker barnevernet i kommunen tolk i møte med ikke- norsktalende asylsøkende barn og unge og deres pårørende?

- ☐ Ja,alltid
☐ Som oftest
☐ Sjelden
☐ Aldri

Eventuelle kommentarer

^

v

Bruker barnevernet i kommunen barn som tolk i møte med deres ikke- norsktalende pårørende?

- ☐ Ja, alltid
- ☐ Som oftest
- ☐ Sjelden
- ☐ Aldri

Eventuelle kommentarer

^

v

Tilbake

Neste

Page 5 of 6

Hvem kommer *de fleste* bekymringsmeldingene fra (velg de tre vanligste kildene)?

- ☐ Helsetjenesten
- ☐ Skole og barnehage
- ☐ Asylmottak/omsorgssenter
- ☐ Verger
- ☐ Private personer
- ☐ Andre

Eventuelle kommentarer

^

v

I hvilken grad stemmer disse påstandene? (Kryss av for Stemmer i stor grad, Stemmer, Stemmer i mindre grad, Verken eller, eller Stemmer ikke)

	Stemmer i stor grad	Stemmer	Stemmer i mindre grad	Verken eller	Stemmer ikke
Bekymringsmeldingene vi mottar knyttet til asylsøkende barn er generelt mer alvorlige enn andre bekymringsmeldinger	☐	☐	☐	☐	☐
Bekymringsmeldinger knyttet til enslige mindreårige er ofte knyttet til boforhold	☐	☐	☐	☐	☐
Vi mottar bekymringsmeldinger knyttet til asylsøkende barn som bor sammen med foreldrene	☐	☐	☐	☐	☐
Vi mottar bekymringsmeldinger knyttet til enslige mindreårige asylsøkere	☐	☐	☐	☐	☐

Eventuelle kommentarer

Henlegger barnevernet i kommunen bekymringsmeldinger som gjelder asylsøkende barn uten å gå inn i en undersøkelsessak?

- ☐ Svært ofte
☐ Ganske ofte
☐ Sjelden
☐ Aldri

Eventuelle kommentarer

Hva er de vanligste hjelpetiltakene knyttet til barn/ familier som bor på asylmottak? (Velg de tre vanligste tiltakene)

- ☐ Opplæring, råd og veiledning
☐ Fritidsaktiviteter
☐ Besøkshjem
☐ Økonomisk stønad
☐ Barnehage
☐ SFO
☐ Støttekontakt
☐ Hjemmekonsulent
☐ PMTO
☐ MST
☐ ICDP-foreldreveiledning
☐ Ansvarsgruppe/ andre samarbeidsmøter
☐ Individuell plan
☐ Samarbeid med helse- og omsorgstjenesten
☐ Frivillig plassering

Eventuelle kommentarer

Hvor mye fokus er det på arbeidet med asylsøkende barn i barnevernstjenesten?

- ☐ Stort fokus
☐ Det er like mye fokus på arbeidet med asylsøkende barn som med andre barn
☐ Lite fokus
☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer

^

v

Tilbake

Neste

Page 6 of 6

I hvilken grad påvirker følgende barns levekår? (Kryss av for I svært stor grad, I stor grad, Verken eller, I mindre grad eller I ingen grad)

	I svært stor grad	I stor grad	Verken eller	I mindre grad	I ingen grad
Boforhold	☐	☐	☐	☐	☐
Lang ventetid	☐	☐	☐	☐	☐
Økonomi	☐	☐	☐	☐	☐
Usikkerhet omkring familiens/barnas juridiske status	☐	☐	☐	☐	☐
Tilgang til barnehage	☐	☐	☐	☐	☐
Tilgang til skole og SFO	☐	☐	☐	☐	☐
Tilgang til fritidsaktiviteter	☐	☐	☐	☐	☐
Oppfølging fra barnevern	☐	☐	☐	☐	☐
Oppfølging fra helse- og omsorgssektoren	☐	☐	☐	☐	☐
Muligheter for barns integrering i nærmiljøet	☐	☐	☐	☐	☐
Foreldres/pårørendes helsesituasjon	☐	☐	☐	☐	☐

Eventuelle kommentarer

^

v

Vurder hvor belastende hver av disse situasjonene er for barn og unge? (Kryss av for Veldig belastende, Litt belastende, Verken eller, Ikke belastende eller Vet ikke)

	Veldig belastende	Litt belastende	Verken eller	Ikke belastende	Vet ikke
Barn og unge i familier med utreiseplikt	☐	☐	☐	☐	☐
Lengeværende barn og unge på mottak/omsorgssenter med avslag på sin asylsøknad	☐	☐	☐	☐	☐
Barn og unge med avslag som bor utenfor asylmottak	☐	☐	☐	☐	☐
Barn og unge som har fått innvilget tillatelse og venter på bosetting i kommune	☐	☐	☐	☐	☐
Barn og unge som er alene i Norge, uten omsorgspersoner	☐	☐	☐	☐	☐
Barn og unge av foreldre med psykiske eller somatiske problemer og/eller sliter psykososialt	☐	☐	☐	☐	☐
Barn og unge som har utfordringer med å få aksept og tilgang til lokale sosiale miljøer og som opplever mobbing og diskriminering	☐	☐	☐	☐	☐
Barn og unge med utreiseplikt som har mistet tilbud om barnehage eller skole	☐	☐	☐	☐	☐

Eventuelle kommentarer

^

v

Tilbake

Ferdig

ISBN 978-82-7570-434-2 (trykk)
ISBN 978-82-7570-435-9 (web)

NTNU Samfunnsforskning
Dragvoll Allé 38 B
7491 Trondheim, Norway
Tel: 73 59 63 00

E-post: kontakt@samfunn.ntnu.no
Web: www.samforsk.no

